

Пролетары всіх країн, єднайтеся!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВІДАННЕ ЦК КП(б)У

№ 4—5 ЛІПЕНЬ ЖНІВЕНЬ 1946

ВИДАВЦТВА „ЗВІЗДА”

Свята беларускага народа

3 ліпеня споўнілася два гады з дня вызвалення Совецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэты дзень быў святам усяго беларускага народа, сапраўднай нацыянальнай урачыстасцю.

У гонар свята шырока разгарнулася соцыялістычнае спаборніцтва на фабрыках, заводах, калгасных палях. Стаўшы на стаханаўскую вахту, працоўныя дабіліся новых поспехаў, падрыхтаваўшы да 3 ліпеня свае вытворчыя падарункі.

Усюды былі праведзены гутаркі і лекцыі аб другой гадавіне вызвалення Совецкай Беларусі. Адбыліся масавыя гульні, выступленні фізкультурнікаў. Некалькі дзён праходзіла Усебеларуская спартакіяда, прысвечаная слаўнай гадавіне. У ёй прынялі актыўны ўдзел жанчыны-спартсменкі. Фізкультурніцы спаборнічалі ў мятанні кап'я, гранаты, у бегу, плаванні і многіх іншых відах спорта.

На здымках: уверсе — удзельнікі Усебеларускай спартакіяды таварыства «Працоўныя рэзервы», унізе — фізкультурніцы таварыства «Дынама» на маршы.

Фото І. Рабіновіча.

БОЛЬШ ХЛЕБА

Краіне!

Рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя—усе працоўныя вялікага Савецкага Саюза, аб'яднаныя адзіным жаданнем хутчэй залячыць раны, нанесеныя вайной, упорна працуюць над выкананнем вялікай праграмы першага года новай сталінскай пяцігодкі. Выкананне намечаных задач ва многім будзе залежаць ад своечасовага завяршэння сельскагаспадарчага года. Пспехі, здабытыя ў часе веснавой сяўбы, могуць быць замацаваны толькі арганізаваным і хуткім правядзеннем уборкі.

Краіне патрэбна многа хлеба. Савецкія хлебаробы павінны і могуць даць яго ў дастатковай колькасці. Ад іх залежыць забеспячэнне працоўных прадуктамі харчавання, а прамысловасці сыравінай.

Благародная і пачэсная задача працаўнікоў соцыялістычных палёў — павялічыць запасы хлеба ў краіне, палепшыць добрабыт працоўных, даць магчымасць перайсці ад картачнай сістэмы да шырока разгорнутага савецкага гандлю.

На палях краіны ідзе ўпорная барацьба за атрыманне найбольшай колькасці прадуктаў харчавання і сыравіны. Усе сілы калгаснага сялянства, сялян-аднаасобнікаў, партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый павінны быць накіраваны на хутчэйшае правядзенне ўборкі ўраджаю і своечасовы разлік з дзяржавай.

Прыклады высокай свядомасці ў барацьбе за хлеб паказваюць савецкія хлебаробы. Усё вышэй узнімаецца сцяг соцыялістычнага спаборніцтва. Перадавыя калгасы рэспублікі ўжо выканалі свой абавязак перад Радзімай: здалі абавязковыя пастаўкі збожжа дзяржаве і разлічыліся па натуроплаце з МТС.

Калгасы «Праца», Хойніцкага раёна, і «Чырвоная зорка», Барысаўскага раёна, праводзячы адначасова ўборку і абмалот збожжа, першымі па рэспубліцы разлічыліся з дзяржавай. Высокую свядомасць і арганізаванасць паказваюць калгаснікі і сяляне-аднаасобнікі заходніх абласцей Беларусі. Першымі ў Брэсцкай вобласці выканалі свае абавязацельствы па здачы хлеба дзяржаве калгасы імя Сталіна і «Перамога».

Прыведзеныя прыклады гавораць аб тым, што пры поўным выкарыстанні ўсіх тэхнічных і людскіх рэзерваў уборка і здача хлеба дзяржаве могуць быць выкананы ва ўстаноўленыя тэрміны. Толькі высокая арганізаванасць у рабоце, умацаванне працоўнай дысцыпліны, поўны і дакладны ўлік працы ўсіх занятых на

ўборцы дапамогуць паспяхова вырашыць задачы, якія пастаўлены перад сельскай гаспадаркай. Толькі пры гэтых умовах хутка і без страт будзе праведзена ўборка, своечасова і поўнасьцю выкананы абавязацельствы перад дзяржавай, насельніцтва краіны і Чырвоная Армія будуць забяспечаны прадуктамі харчавання, а прамысловасць сыравінай.

Важнае значэнне ў жыцці нашай краіны мае ўдзел жанчын ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Вялікая колькасць іх занята ў сельскай гаспадарцы. Жанчыны паказваюць выдатныя ўзоры работы, высокую свядомасць, добра-сумленныя адносіны да працы, з'яўляюцца ініцыятарамі соцыялістычнага спаборніцтва, высокіх норм выпрацоўкі.

Маладыя вязальшчыцы Жэня Якубовіч, Надзя Рудская, Вера Стасюк з сельгасарцелі імя Сталіна, Жабінскага раёна, штодзённа вяжуць па 1000 і больш снапоў пры норме 400.

У сельскагаспадарчай арцелі «Праца», Хойніцкага раёна, Палескай вобласці, калгасніцы Ганна Дзенісенка і Ольга Пінчук, спаборнічаючы паміж сабой, штодзённа зжынаюць па 0,40 гектара кожная.

Дружна ідзе работа ў калгасе імя Будзёнага, Старобінскага раёна. Тут азімыя і яравыя зжаты і звезены пад дах за 12 рабочых дзён. Высокую прадукцыйнасць працы на жніве паказалі Люба Нікалаевіч, Оля Максімовіч і другія. Вялікую ролю ў хуткім завяршэнні жніва адыграла ў гэтым калгасе комсамольская арганізацыя. Яна дабілася ўдзелу ва ўборцы ўсяго працаздольнага насельніцтва. Па настаянню комсамольскай арганізацыі праўленне калгаса адкрыла дзённыя яслі, куды мацеры ахвотна аддаюць сваіх дзяцей.

Прыкладаў самаадданай працы жанчын у часе ўборкі можна прывесці вельмі многа. Ад жанчын ва многім залежыць своечасовая ўборка ўраджаю. А колькі яны могуць зрабіць у барацьбе са стратамі!

Вялікія страты пры ўборцы і абмалоце ўраджаю адбываюцца на добрабыце саміх калгаснікаў і калгасніц. Страты памяншаюць выдачу хлеба пры размеркаванні на працадзень. Першай і важнейшай умовай барацьбы са стратамі з'яўляецца своечасовая ўборка ўраджаю. Неабходна чэсна і добрасумленна працаваць на ўборцы, выканаць свой абавязак перад Радзімай, своечасова разлічыцца з дзяржавай па хлебапастаўках.

Усе сілы на ўборку ўраджаю!

Выкананне Указа—важнейшая задача

Два гады назад быў апублікаван Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР «Аб павелічэнні дзяржаўнай дапамогі цяжарным жанчынам, многадзетным і адзінокім мацерам, узмацненні аховы мацярынства і дзяцінства, аб устанаўленні ганаровага звання «Маці-гераіня» і ўстанаўленні ордэна «Материнская слава» і медаля «Медаль материнства».

Сам факт прыняцця такога Указа ў момант, калі Вялікая Айчынная вайна не была яшчэ завершана, калі на вядзенне вайны супроць гітлераўскай Германіі патрабавалася велізарнае напружанне ўсіх сіл і сродкаў народа, сведчыць аб вялікіх клопатах партыі і савецкай дзяржавы аб жанчынах і дзецях.

Жанчына-маці! Якой заслужанай усенароднай павагай карыстаецца яна ў нашай краіне. За шчасце нашых мацярэў, за дзяцей нашых вякамі змагаліся лепшыя людзі краіны. За гэтае-ж шчасце змагалася з ненавісным ворагам доблесная Чырвоная Армія, якая адстаяла чэсць і незалежнасць савецкай Айчыны.

Вялікая работа праведзена за прайшоўшыя два гады па выкананню Указа Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. З 8 ліпеня 1944 года па 1 красавіка 1946 года па СССР дзяржаўная дапамога была вызначана 1.863 тысячам многадзетных і адзінокіх мацярэў, за гэты-ж час выплачана больш 3,2 мільярда рублёў дапамогі. За паўтары гады (з 8 ліпеня 1944 па 1 студзеня 1946 года) адкрыта больш 2.000 дзіцячых кансультацый. Колькасць ложкаў у радзільных дамах павялічылася на 25.000, колькасць месц у дзіцячых яслях—на 60.000. Гэтыя лічбы ярчэй за ўсё паказваюць як высока пастаўлена ў Савецкім Саюзе ахова мацярынства і дзяцінства.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 8 ліпеня 1944 года быў прынят тады, калі наша рэспубліка вызвалялася ад фашысцкіх захопнікаў. Яшчэ не адгрымелі баі за Савецкую Беларусь, а Саветы дэпутатаў працоўных прыступілі да ажыццяўлення гэтага гістарычнага рашэння.

Нядаўна Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР абмеркаваў пытанне аб ходзе выканання Указа па рэспубліцы. На 1 ліпеня 1946 года ў Беларускай ССР прызначана дзяржаўная дапамога 94.670 мацерам. Да гэтага часу (з ліпеня 1944 года) выплачана дзяржаўнай дапамогі 159.841,6 тысячы рублёў.

Аднак, не ўсюды ўлік і аказанне дапамогі многадзетным і адзінокім мацерам пастаўлена так, як гэтага патрабуюць партыя і ўрад. Ёсць факты, калі ў абласных і раённых Саветах дэпутатаў працоўных затрымліваецца разгляд матэрыялаў па прызначэнню дзяржаўнай дапамогі. У Гродзенскім горсавеце 10 заяў многадзетных мацярэў ляжалі неразгледжанымі больш трох тыдняў. У Барысаўскім райсавеце—57 заяў таксама не разглядаліся каля трох тыдняў.

4 Ёсць таксама факты затрымкі выплаты грашовай дапамогі. Так, многадзетнай мацеры

А. Трушко (Іванаўскі раён, Пінскай вобласці) дзяржаўная дапамога была вызначана 8 кастрычніка 1945 года, а атрымлівае яна яе пачынаючы з 22 студзеня 1946 года. У Валкавыскім раёне, Гродзенскай вобласці, у Васілевіцкім, Палескай вобласці, Стаўбцоўскім, Баранавіцкай вобласці, і іншых месцах таксама ёсць парушэнні тэрмінаў выплаты дапамогі.

У рэспубліцы каля 23.000 многадзетных мацярэў узнагароджаны ордэнамі і медалямі—з агульнай колькасці 79.133 чалавекі. Работа, звязаная з узнагароджаннем многадзетных мацярэў, разгортваецца слаба. Па Мінскай вобласці з 10.836 многадзетных мацярэў да ўзнагароды прадстаўлена 2.390, па Полацкай—з 3.840—1.190. Як прызначэнне дзяржаўнай дапамогі, так і прадстаўленне да ўзнагароды ў большасці выпадкаў праводзіцца па заявах саміх многадзетных мацярэў. Гэта вынік таго, што дакладны ўлік многадзетных і адзінокіх мацярэў у многіх месцах адсутнічае.

Да вайны Беларусь славілася сваімі добраўпарадкаванымі дзіцячымі ўстановамі—яслямі, дзіцячымі садамі, дамамі груднога дзіцяці. Нямецка-фашысцкія вырадкі і ў гэтай галіне нанеслі нам вялікія страты.

За прайшоўшыя два гады ў Беларусі адноўлена і нанова арганізавана 208 дзіцячых ясляў на 8.600 ложкаў, 24 дамы дзіцяці на 1.660 ложкаў, 38 малочных дзіцячых кухань, 225 дзіцячых і жаночых кансультацый, 10 дзіцячых санаторыяў. Усё-ж план мінулага года па разгортванні дзіцячых лячэбных устаноў не выканан. І ў гэтым годзе ёсць таксама недавыкананне плана.

Асаблівую ўвагу мясцовыя саветы павінны ўдзяліць рожаніцам. Да вайны ў Мінску было некалькі радзільных дамоў. Цяпер у Клінічным гарадку ёсць радзільнае аддзяленне на 175 ложкаў замест неабходных 400. Мінскаму гарадскому Савету дэпутатаў працоўных і органам аховы здароўя пара сур'ёзна падумаць аб палепшанні медыцынскай дапамогі рожаніцам.

Асабліва неабходна палепшыць дапамогу рожаніцам у вёсцы. Заслугоўвае ўвагі вопыт радзільнага дома вёскі Салаўі, Кудзеўскага сельсавета, Аршанскага раёна. Калгасны радзільны дом поўнаасцю забяспечан камплектамі бялізны, пасудай, мэбляй са сродкаў калгасаў сельсавета.

У сувязі з Указам неабходна праводзіць шырокую растлумачальную работу. Яшчэ далёка не ўсе работніцы, сялянкі, хатнія гаспадыні ведаюць аб тых вялікіх перавагах, якія дзяржава прадстаўляе многадзетным мацерам і цяжарным жанчынам. Абавязак партыйных і савецкіх арганізацый—расказаць аб гэтым жанчынам і дабіцца, каб усе сродкі, якія дзяржава адпускае на дапамогу многадзетным і адзінокім мацерам, цяжарным жанчынам і на ўтрыманне дзіцячых устаноў, былі ўсюды выкарыстаны па прызначэнню.

Дом дзіцяці

П. ДРАКІНА

У ліку першых дамоў дзіцяці ў Беларусі быў створан Дом імя Самойлавай. Гэта было ў 1920 годзе ў горадзе Полацку.

Ва ўмовах разбуранага горада лепшае памяшканне было адведзена для Дома груднога дзіцяці, куды паступалі сіроты, якіх трэба было вырашціць поўнацэннымі будаўнікамі нашага соцыялістычнага грамадства.

У пачатку многа прышлося пераадольваць цяжкасцей. Не было вопыту ў абслугоўваючага персанала. Самы старэйшы наш работнік—санітарка тав. Васіленка, якая працуе тут з дня стварэння Дома дзіцяці і па сёнешні дзень, — успамінае пра гэтыя гады, як пра самыя цяжкія за ўвесь час работы. Але людзі браліся за работу з вялікім уздымам і энтузіязмам, замяняючы маленькім сіротам іх мацярэй.

У Дом дзіцяці прымаліся дзеці з дня нараджэння да 4-х год, пасля чаго яны перадаваліся ў дашкольны дзіцячы дом. За час свайго існавання Дом дзіцяці выхаваў 2.000 дзяцей, з якіх значная колькасць, як, напрыклад, Владзімір Іваноў, Аляксандр Нікалаеў, Патапава і другія з'яўляліся ўдзельнікамі Вялікай Айчыннай вайны, узнагароджаны ордэнамі і медалямі.

У 1941 годзе да нас прыезд-

жалі на канікулы былыя выхаванцы Грыша Іваноў і Косця Аляксандраў — студэнты

Ленінградскага медыцынскага інстытута. Іх прынялі як дарагіх гасцей. Грыша і Косця цёпла, як з роднымі мацерамі, сустрэліся з нянямі Васіленка і Саўчанка.

І да гэтага часу Дом мае сувязь са сваімі выхаванцамі Новікавай і Левашкевіч, якія працуюць у Бурат-Мангольскай рэспубліцы. А колькі іх працуе ва ўсіх кутках нашага неабсяжнага Совецкага Саюза!

Калі вораг набліжаўся да нашага горада, усіх дзяцей у арганізаваным парадку мы эвакуіравалі ў савецкі тыл. Вельмі цяжка было ў шляху. Нямецкія сцяргатнікі бесперапын-

на бамбілі нас, небяспека пагражала кожную хвіліну, але мы захавалі ўсіх дзяцей. У нас не было ніводнага выпадку сур'ёзнага захворвання. Усё гэта дзякуючы ўсяму нашаму калектыву, які самааддана працаваў, удзяцярыў сваю энергію, толькі-б выратаваць ад пагібелі дзяцей.

Брацкая Чувашская рэспубліка гасцінна сустрэла нас. Нам далі лепшае памяшканне, аб дзецях праяўляліся нястомныя клопаты.

Адгрымелі апошнія артылерыйскія выстралы. Скончылася вайна. У поўным сваім складзе мы зноў на Радзіме. На роднай зямлі зноў забіла ключом жыццё ў ДOME дзіцяці.

Нядаўна споўнілася 25 год з дня стварэння Дома дзіцяці. Мне, як дырэктару, хочацца адзначыць тых, хто нічога не шкадаваў, каб акружыць дзяцей мацярынскімі клопатамі і ласкай, каб маленькія, бездапаможныя сіроты не адчувалі сябе адзінокамі. Гэта—санітаркі Праскоўя Гаўрылаўна Васіленка, Анісія Дзянісаўна Саўчанка і Ефрасінья Макараўна Наркевіч; выхавацельніцы Анастасія Васільеўна Кучына і Ядзвіга Вікенцьеўна Казарына; урач Лідзія Антонаўна Чарнуха; повар Слаўковіч; кастылянша Чачура. Усе яны добра працуюць, складаюць наш дружны, згуртаваны калектыв.

Гутарка з бацькамі

А. С. МАКАРЭНКА

Антон Сямёнавіч Макаренко — вядомы савецкі педагог і выхавацель—выпрацаваў выдатную сістэму выхавання падрастаючага пакалення. У аснове гэтай сістэмы ляжыць марксісцка-ленінскі метада і светапогляд на выхаванне — сацыялістычны гуманізм, асновы комуністычнай маралі, прынцып спалучэння разумовай і фізічнай працы.

Педагагічная і літаратурная спадчына А. С. Макаренкі надзвычай вялікая. Яна ахватвае і раскрывае рознастайнасць форм выхавання дзіцяці ў школе, сям'і; яна ўзбагачае нас вопытам і метадам усебаковага выхавання грамадзяніна, дастойнага сацыялістычнай эпохі, чалавека—працавітага, чэснага, мужнага, валявога.

У творах А. С. Макаренкі савецкія жанчыны-мацеры знойдуць правільны адказ на заўсёды хвалюючае іх пытанне—як правільна выхаваць дзіця.

Ніжэй мы змяшчаем адзін з артыкулаў выдатнага педагога і пісьменніка А. С. Макаренкі.

Вось у вас нарадзілася дзіця. Дапусцім—дачка. Назвалі вы яе Наташай. Перажылі першае захапленне і клопаты: дзяцінства, зубкі, першыя крокі, першыя словы... Нагуляліся з Наташай, нарадаваліся, нахадзіліся па магазінах, навазіліся з цацкамі, з банцікамі. Вось Наташы пяць год, шэсць, дзесяць... Вось цяпер ёй дванаццаць.

На працягу ўсяго гэтага часу ці задумаліся вы і ваша жонка над пытаннем, якога чалавека вы хочаце выхаваць з вашай маленькай дачкі? Задумаліся? І не адзін раз? У такім выпадку, скажыце—якога? Чаму-ж вы марудзіце з адказам, перагледваецеся?

Так. Вы хочаце, каб ваша дачка вырасла новым чалавекам, комуністам, каб яна была адданым большэвіком... правільна, каб яна была чалавекам адукаваным, ведаючым, кваліфікаваным.

Вы задаволены. Вы, сапраўды, хочаце многага для вашай дачкі. Якія-ж меры прымаеце вы для таго, каб усё гэта было?

Я не буду перапавялічваць вашы заслугі. Чаму?

Адукацыю Наташы дае школа. Школа ёй дасць і кваліфікацыю. Тая-ж школа, комсамольская і піонерская арганізацыі далучаюць да грамадскага жыцця. Вы гаворыце, што Наташа ўжо цяпер актыўная піонерка. Усё, значыць, добра? Ваша Наташа ўжо шчаслівы чалавек, усе прыносяць ёй, як нованароджанай прынцеце, багатыя падарункі: і школа, і комсамольцы, і піонеры. Дарэчы, а што вы падарылі прынцеце?

Хто—вы? Як хто вы? Бацькі! Не, харчаванне, адзенне і цацкі пакуль адкладзем. Гэта—таксама істотна, але ўсё-такі—адкладзем. Метад выключэння, разумееце? Ці падумалі вы хоць адзін раз аб яе характары, аб яе звычках, аб яе натуре? Я ўпэўнен, што натуре можна выхаваць, і гэта надзвычай важна. І характар, і звычкі. Бо бывае-ж і так у дзіцяці—на словах усё прызнаецца, а натура, характар, звычкі—астаюцца старымі.

Не можа быць? Бывае. Вось звярніце ўвагу. Ваша дванаццацігадовая дачка за абедам крыкнула:

— Даша!

Увайшла Даша, старушка, якою вы вельмі задаволены і якая ў вас жыве трынаццаць год і дапамагае ў гаспадарцы. Вось гэтаму чалавеку, вашаму сябру, як вы яе назвалі, Наташа сказала некалькі расслабленым і стомленым голасам:

— Даша, дайце лыжку. Вы забыліся пакласці лыжку!

Вы звярнулі ўвагу, як гэта капрызна было сказана, колькі было барскага высокамер'я ў голасе вашай дачкі, з якой вы збіраецеся выхаваць комуністку? Вы не звярнулі на гэта ўвагі?

* * *

... Наташа і яе бацькі жывуць у вялікім прыволжскім горадзе. Я іншы раз бываю там і ў іх астанаўліваюся. Гэта—культурная сям'я. Бацькі ўдзяляюць дачцы многа любові і клопатаў, яны з заміраннем сэрца сочаць за яе ростам, яны глыбока ўпэўнены, што з Наташы выйдзе новы чалавек, карысны член грамадства.

Наташа ўжо вырасла, яна—у дзевятым класе, выдатніца, многа чытае, многа ведае і разумее ў з'явах палітычнага і грамадскага жыцця.

Але я назіраў за Наташай дома і быў здзіўлен і незадаволен тым тонкім і найглыбейшым пэнізмам, які нейкім цудам бацькі ўхітрыліся выхаваць у сваёй дачцы.

У часе прагулкі я запытаў у Наташы:

— Усё-ж, чаму вы дапускаеце, каб Даша чысціла вашы чаравікі, прыбірала раніцай ваш ложак, нават мыла вашу зубную шчотку? І я ні разу не чуў, каб вы казалі ёй дзякуй.

Наташа здзіўлена падняла тонкія бровы, глянула на мяне іранічна і засмялася.

— О, які вы старамодны вучком! Для чаго мне чысціць чаравікі? Ну, скажыце?

— Як для чаго? Каб яны былі чыстыя, спадзяюся.

— Вось дзівак,—сказала Наташа,—для гэтага-ж ёсць Даша. А для чаго-ж Даша, па-вашаму?

Я пачаў абурацца.

— Уласна кажучы, якія вы, Наташа, маеце адносіны да Дашы? Вашы бацькі заняты, яны цэлы дзень працуюць на вялікай грамадскай рабоце. Зусім заслужана ім дапамагае ў хатняй рабоце Даша. А вы прычым? Чым вы заслужылі гэтую дапамогу?

Наташа нават спынілася ў здзіўленні і зрабіла цэлую прамову:

— А я—не працую? Вы думаеце, лёгка вучыцца на «выдатна» ў дзевятым класе і потым—усялякія нагрузкі? А чытаць колькі трэба? Думаеце, мала трэба чытаць? Калі я хачу быць юрыстам, дык я не павінна чытаць, а павінна чысціць чаравікі? Так? А хіба мне ў жыцці прыдзецца чысціць чаравікі, або прыбіраць ложка? Калі-б я нічога не рабіла—іншая справа, а то я цэлы дзень працую, ды яшчэ як! Па-вашаму ўсё разам: і вучыцца, і чаравікі чысціць! А дзе-ж раздзяленне працы? Вось вы—настаўнік, а другі для вас абед гатуе. Чаму вы самі не гатуеце сабе абед, чаму?

Вечарам Наташа ляжала на шырокай канапе і чытала кніжку. Маці ўвайшла ў пакой з чайным прыборам.

— Наташа, я табе прынесла чай. Вып'еш?

Не адрываючыся ад кніжкі, нават не павярнуўшы галавы, Наташа сказала:

— Пастаўце там.

— Табе два ці тры кавалкі?—запытала маці.

— Тры,—сказала Наташа, пераліставаючы старонку і падняўшы вочы к першаму радку.

Маці паклала тры кавалкі і пайшла. Па дарозе яна злавіла мой пільны погляд і адварнулася.

Я сказаў Наташы:

— Вы нават не падзякавалі маці. Нават не паглядзелі на яе. Таксама — раздзяленне працы?

Наташа адарвалася ад кніжкі і насмешліва прышчырылася:

— Я нават здзіўляюся, як вы не разумееце: зразумела—раздзяленне. Яна—маці, а я... дзіця. Яна павінна аба мне клапаціцца. Што-ж тут такога?.. Ёй нават гэта падабаецца.

А я на яе месцы пасля такога вашага... хамства выліў-бы чай ва ўмывальнік.

Наташа зноў звярнулася да кніжкі і сказала спакойна:

— Ну што-ж, падумаеш! Гэта было-б звычайнае непаразуменне...

Яна поўсекундачкі пачытала і дадала:

— І добра... што я не ваша дачка!

На другі дзень я напаў на бацькоў. І чаравікі ўспомніў, і зубную шотку, і чай. Бацька спяшаўся на работу, соваў у партфель якіясьці папкі, шукаў нейкае пісьмо і, урэшце, прабурчэў:

— Чорт яго ведае! У нас з гэтым сапраўды штосьці такое... не так! Няма часу ўсё, чорт яго ведае, з аднаго дня дзесяць зрабіў-бы! Пабрыцца няма часу!

Ужо ў дзвярах ён абярнуўся да жонкі:

— А ўсё-такі, Аня, з гэтым сапраўды, падумаеш... чорт ведае што! Нельга-ж, разумееш... барыня, разумееш! Ох, пазнюся, чорт яго ведае!

Маці ўздагонку паслала яму за дзверы спачувальную ўсмішку, потым паглядзела на мяне ўважліва, схіліла на бок галаву, паджала губы:

— Вы ўсё-такі перапавялічваеце. Гэта не так страшна. Наташа многа працуе, стамляецца вельмі... І потым... усюды-ж так.

Я ўскочыў раззлаваны:

— Як усюды?! Усюды так, як у вас? Вось такая агіднасць адкрытая, нікчэмнае барства! Усюды? Расказаць вам, як у сапраўднай савецкай сям'і? Ці-ж вы не бачылі?

* * *

У поспеху сямейнага выхавання рашаючым з'яўляецца актыўнае, пастаяннае, зусім свядомае і адказнае выкананне бацькамі іх грамадзянскага абавязку перад нашай краінай, перад усёй справай нашага сацыялістычнага будаўніцтва. Там, дзе гэты абавязак рэальна перажываецца бацькамі, дзе ён складае невычарпальную сутнасць іх штодзённага самаадчування,—там гэты абавязак неабходна накіроўвае і выхаваўчую работу сям'і. Там немагчымы ніякі правал, ніякая катастрофа.

Калі ў вашай сям'і паявіцца першая педагогічная шчыліна, калі ўпершыню вы заўважыце сур'ёзныя парокі свайго дзіцяці, вы не азірнецеся назад, вы не прыступіце да рэвізіі вашых уласных паводзін, вы маладушна не запытаеце сябе: ці быў я ў сваім сямейным жыцці большэвіком?

Не, вы абавязкова шукаеце «аб'ектыўную» прычыну: то—вы заняты, то—вам няма часу, то—у дзвары дрэнныя хлопчыкі, то—у вас дрэнныя сваякі, то—вы былі хворыя, то—у вас дрэнная кватэра.

А калі вы нават па-сапраўднаму чэсны чалавек, то вы чэсна і благародна скажаце:

— Так, другія ўмеюць выхоўваць. Я, можа быць, сапраўды не так раблю. Трэба, бачыце, ведаць, як выхоўваць, трэба, разумееце, ведаць гэты сродак.

Такая пазіцыя можа, бадай, і на самой справе паказацца чэснай і благароднай. На самой справе: усе хочуць добра выхаваць сваіх дзяцей, але «сакрэт» не ўсім вядомы. Нехта ім валодае, нехта ім карыстаецца, а вы ў цемры ходзіце, вам ніхто не адкрыў тайны. Астаецца вам бегчы і шукаць крыніцы «сакрэтнай педагогікі».

... «Сакрэт» выхавання ў вашых руках. Уключыце ваш здаровы сэнс, таварышы бацькі, адкрыце вашы простыя «некваліфікаваныя» савецкія вочы і вы адразу ўбачыце:

Мая сям'я

Е. КАШЧЫЦКАЯ

Часта ўспамінаю я свае маладыя гады, параўноўваю іх з жыццём маіх дзяцей і думаю—цяжка жылося нам, людзям старэйшага пакалення, горкай была наша жаночая доля. Не кожнаму пры царскай уладзе была даступна вучоба. Дзеці багачоў мелі магчымасць вучыцца, жылі ў раскошы і дастатку. У бедных-жа сем'ях дзеці аставаліся непісьменнымі, хоць былі яны здольныя і пражна імкнуліся да вучобы. Хіба да вучобы было, калі за яе трэба было плаціць, ды думаць аб тым, як зарабіць кавалак хлеба. Я таксама вельмі хацела вучыцца. Былі ў мяне і здольнасці да вучобы. Але больш трох класаў мне так і не ўдалося скончыць.

А гляджу я на сваіх дзяцей, і не нарадуецца маё мацярынскае сэрца. Усе яны вышлі ў людзі, амаль усе маюць вышэйшую і сярэднюю адукацыю. Два сыны—Цімафей і Алёша скончылі акадэмію. Першы працуе інжынерам на адным з маскоўскіх заводаў, другі—дырэктарам інкубатарнай станцыі ў Оршы. Дачка Вера—інжынер-хімік, працуе ў Маскве на фабрыцы «Свобода». Там-жа працуе і другая дачка—Анна. Валянцін і Анатолій да вайны скончылі дзесяцігодку. Абодва на франтах змагаліся за Радзіму. Анатолію не ўдалося дажыць да светлых дзён перамогі. Валянцін і цяпер служыць у Чырвонай Арміі. За мужнасць і адвагу ён

Маці-гераіня Елена Іванаўна Кашчыцкая чытае пісьмо дачцы Зои і ўнукам Нэлі і Славіку, атрыманае ад старэйшага сына. Фото І. Рабіновіча.

узнагароджан некалькімі баявымі ордэнамі.

Сярэдняя дачка — Еўдакія жыве і працуе ў Казані. Марыя ўвесь час жыла ў Омску, працавала ў гандлючай сетцы. Муж яе загінуў на фронце. Яна з дзецьмі нядаўна прыехала да мяне. Анастасія разам з мужам сваім працуюць у калгасе. Не без гонару скажу: сваёй добрасумленнай працай яны заваявалі аўтарытэт сярод усіх калгаснікаў.

А самая меншая—Зоя вучыцца ў сярэдняй школе горада Бабруйска.

Я маю 15 унукаў. Уся мая сям'я разам з нявесткамі, зяцямі і ўнукамі—34 чалавекі.

Нядаўна мне прысвоілі ганаровае званне маці-гераіні. Гэта вельмі ўзрадавала і ўсхвалявала мяне. Хто-ж дапамог мне

вырасціць і выхаваць маіх дзяцей, навучыць іх і паставіць на ногі? Савецкая ўлада, наш родны Сталін.

Быў неяк у нас у Бабруйску сход жанчын. Ніколі не выступала я раней. А тут не вытрымала. Папрасіла слова. Многа хацелася мне сказаць. Але я разгубілася. Бачу вісіць партрэт таварыша Сталіна. Нізка пакланілася яму, ды і кажу:

— Дзякуй, наш бацька, табе за ўсё: за нас, многадзетных мацярэй, за маіх дзяцей, за ўсю маю вялікую сям'ю, за тое, што ты не даў нам загінуць, вызваліў нас ад страшэннага нямецкага гнёту.

Больш я нічога сказаць не магла. Слёзы набеглі на вочы. Але гэта былі слёзы радаснага хвалявання, слёзы шчаслівай мацеры.

ГУТАРКА З БАЦЬКАМІ (Працяг)

Выхаваўчая справа—цяжкая, але гэта, перш за ўсё,—справа, дзелавая работа, даступная кожнаму даросламу савецкаму грамадзяніну. Гэтай работай кожны бацька абавязан займацца і павінен зрабіць яе добра і выдатна, не гледзячы ні на якія цяжкасці. Ці мала ў нас цяжкіх спраў? Аднак мы лічым сваім абавязкам рабіць іх добра, і—робім!

Трэба да апошняй глыбіні прадумаць вось гэтую ідэю абавязковасці выхаваўчай работы, і тады ўсё стане ясна. Тады стане ясна, што без штодзённай, пастаяннай увагі да справы, без пачуцця адказнасці, без разважання і волі поспех у выхаванні дзяцей немагчымы, як

немагчымы ён без усяго гэтага і ва ўсякай іншай справе.

Выхаваўчы абавязак бацькі патрабуе, каб вы не абмяжоўваліся аднымі марамі і жаданнямі, каб вы іменна **працавалі**, каб вы сапраўды выходзілі вашых дзяцей.

А гэта значыць: з моманту нараджэння да поўнай грамадзянскай самастойнасці вашага дзіцяці вы ні на хвіліну не можаце, не маеце права забыць пра ваш абавязак, што-небудзь выпусціць з поля зроку, што-небудзь зрабіць лёгкадумна, дзе-небудзь махнуць рукой і сказаць: як-небудзь само зробіцца!

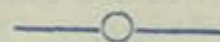
Гэта цяжка, гэта неласільна? О, не—гэта вельмі вялікая радасць, гэта прыемнае, глыбокае задавальненне!

„Грамадзяне СССР маюць права на адукацыю

Гэтае права забяспечваецца ўсеагульна-абавязковай пачатковай адукацыяй, бясплатнасцю адукацыі, уключаючы вышэйшую адукацыю, сістэмай дзяржаўных стыпендыяў пераважнай большасці навучаючыхся ў вышэйшай школе, навучаннем у школах на роднай мове, арганізацыяй на заводах, у саўгасах, машынатрактарных станцыях і калгасах бясплатнага вытворчага, тэхнічнага і агранамічнага навучання працоўных».

(Артыкул 121 Канстытуцыі Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.)

На здымках: дыпломніцы Беларускага лесатэхнічнага інстытута імя С. М. Кірава (злева направа): Б. Цыпянюк, З. Караткова і З. Хаўроціна. Тэмы іх дыпломных праектаў шчыльна звязаны з задачамі аднаўлення і рэканструкцыі лясной гаспадаркі і лясной прамысловасці Беларусі.

Група дзесяцікласніц, прыбыўшых на іспыты ў Віцебскі педінстытут.

Фото А. Дзітлова.

Пясняр народа

(Да чацвертай гадавіны з дня смерці)

Л. ФІГЛОУСКАЯ.

Мінулі чатыры гады з дня смерці народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. У свой час вялікі крытык Бялінскі пісаў: «Самая высокая пахвала, якую толькі можа, у нашы дні, заслужыць паэт, самы вялікі тытул, якім могуць ушанаваць яго сучаснікі ці патомкі, складаецца ў слоўце «народны паэт».

Гэтай «высокай пахваляй» быў узнагароджан вялікі беларускі пясняр Янка Купала, рознастайная, шматгадовая дзейнасць якога была непарыўна звязана з лёсам яго роднай краіны, з мужнай барацьбой беларускага народа.

Выхадзец з народных «нізоў», Купала ва ўсёй глыбіні спазнаў гора і пакуты працоўнага чалавека, на сабе самім адчуў усе жахі сацыяльнай няроўнасці і нацыянальнага прыгнечання.

Пачатак літаратурнай дзейнасці Янкі Купалы адносіцца да 1905 года. Яго першы верш «Мужык» быў надрукаваны ў 1905 годзе ў мінскай рускай газеце «Северо-западный край». Рэвалюцыя 1905 года, якая спрыяла бурнаму росту палітычнай свядомасці працоўных, узняла на сваіх хвалях маладога беларускага паэта. Янка Купала становіцца сапраўдным трыбунам народа. Паэтычная творчасць яго — цэлая эпоха ў гісторыі развіцця беларускай літаратуры. Іменна Янка Купала сумесна з Якубам Коласам паклалі асновы сучаснай беларускай літаратуры і сучаснай літаратурнай мовы.

У сваіх ранніх лірычных вершах Купала з нябачанай яшчэ ў беларускай літаратуры сілай адлюстраванай імкненне роднага народа да сацыяльнага, нацыянальнага і палітычнага вызвалення:

Устань ты, старонка, родная маці!
Годзе зімовага рабскага сну,
Годзе табе ўжо слёзна ўздыхаці—
Выйдзі на поле, на сенажаці,
Выйдзі спаткаці вясну!

У сваім вядомым вершы «А хто там ідзе», які Аляксей Максімавіч Горкі пераклаў на рускую мову і назваў народным гімнам беларусаў, — Янка Купала даў незабыўны вобраз уздымаючага на барацьбу беларускага народа за свае правы «людзьмі звацца».

Паказу самаафярнай барацьбы працоўных «за праўду, за шчасце, за лепшую долю» Купала прысвячае свае асноўныя мастацкія творы. Малюючы рэалістычныя карціны жыцця

шырокіх мас, паэт заклікае іх на барацьбу за перабудову жыцця на новых сацыяльных асновах.

У сваіх творах Купала ў значнай меры распрацоўвае тэму жыцця жанчыны, шматпа-

Я. Купала.

кутны лёс якой да рэвалюцыі глыбока хваляваў паэта. Смуткуючы аб цяжкай долі жанчыны з народа, Купала захапляецца веліччу яе працы, хараством абаяльнай душы.

У творы «Бандароўна» (1913 г.) аўтар стварае гераічны вобраз простае украінскай дзяўчыны, якая ў мэтах захавання ўласнага чалавечага гонару афярвала маладым жыццём. Смерць гераіні ўзняла на барацьбу шырокія масы.

Як вялікі паэт-рэаліст, Купала угадваў шляхі барацьбы за народнае вызваленне, цвёрда верыў у перамогу праўды на зямлі. Нават у самыя цяжкія дні рэакцыі паэт не сумняваўся ў творчых сілах народа, у высокім прызначэнні сваёй краіны.

Веру ў народ, у светлае будучае Радзімы Купала пранёс праз усё сваё жыццё. Гэтая ве-ра і з'явілася невычарпальнай крыніцай твор-чага натхнення беларускага народнага паэта.

Паэзія Купалы ў паслярэвалюцыйны час ад-люстроўвае веліч нашай эпохі, гераічныя спра-вы соцыялістычнага чалавека. Ва ўвесь голас заспяваў паэт песню радасці аб сваім народзе, які пры савецкай уладзе ідзе «да лепшай долі, лепшай славы».

Натхнёны поспехамі соцыялістычнага бу-даўніцтва, паэт славіць большэвіцкую партыю, складае самыя лепшыя, радасныя, як жыццё, «песні-вясьнянкі» таму, хто стварыў беларус-кую нашу дзяржаву. Сталіну—вялікаму другу беларускага народа — правадыру працоўных усяго свету—Купала накіроўвае «І шчырыя шчырага сэрца парывы».

Яго кніга вершаў «Ад сэрца» 1940 г., што атрымала 1-ую Сталінскую прэмію, з'яўляецца гімнам Радзіме, таварышу Сталіну.

Адчуваючы сябе ў першую чаргу грамадзянінам краіны Саветаў, паэт усю сілу незгасальнай нянавісці абрушвае на знеш-ніх і ўнутраных ворагаў, якія «рыхтуюць паход на Усход». І калі факт вераломнага на-паду адбыўся, Я. Купала з усім савецкім наро-дам паўстаў на абарону свяшчэннай Радзімы. З праўдзівым словам вялікага патрыёта звяр-нуўся Янка Купала да свайго народа, да Чыр-вонай Арміі, да багатыроў — абаронцаў зямлі савецкай: «Патомкі вялікіх салдат Суворова,

патомкі народных палкоў Хмяльніцкага, па-томкі бясстрашных паўстанцаў Каліноўскага, абараняйце сваю зямлю, змагайцеся так, як змагаліся вашы продкі, не давайце літасці ворагу!»

У сваіх хвалюючых вершах Купала заклікае народ бязлітасна знішчаць фашыстаў, сатрапаў азвярэлых:

Партизаны, партизаны,
Беларускія сыны!
За няволю, за кайданы
Рэжце гітлераў паганых,
Каб не ўскрэслі век яны.

У самыя цяжкія часы вялікіх выпрабаван-няў беларускі пясняр верыў у шчасце народа-барацьбіта. Купала глыбока быў перакананы ў перамозе гістарычна справядлівай справы, на абарону якой пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна ўзняўся ўвесь савецкі народ, непера-можны ў сваім маральна-палітычным адзін-стве.

Янка Купала не дачакаўся жаданага дня перамогі, але сваімі творами, усім сваім жы-ццём пісьменнік дапамагаў вялікай справе вы-звалення. Янка Купала прадаўжае аставацца з намі і сёння, у дні напружанай творчай пра-цы па аднаўленню народнай гаспадаркі. На-заўсёды захавае народ у сваёй памяці светлы вобраз Янкі Купалы, які ўсю звонкую сілу паэ-та, мужнасць рэвалюцыянера, яркае жыццё грамадзяніна-патрыёта аддаў на служэнне Радзіме.

Алесья

Янка КУПАЛА

Кукавала зязюля
У зялёным лесе,
Гадавала матуля
Дачушку Алесю.
Гаманіў бор сасновы
У вечары і ранкі,
Над калыскай ліповай
Пела калыханкі.
— Спі, засні, мая дзетка.
Птушкі ўжо заснулі,
Спі, засні, мая кветка,
Люлі, люлі, люлі.
— Спі не ведай трылогі,—
Надыйдзе часінка,—
На свае ўстанеш ногі,
Мая ты дзяўчынка.
Будзеш кужаль ты прасці,
Будзеш ткаці кросны,
Выглядаць долі, шчасця
У маладыя вёсны.
Кукавала зязюля
У зялёным лесе,
Не згадала матуля,
Што выйдзе з Алесі.

Як набралася моцы
Матчына дачушка,
Паляцела да сонца
Пералётнай птушкай.
Паляцела дзяўчына
Самалётам гонкім
Над шчаслівай краінай,
Над роднай старонкай.
Адчыняе вароты
Нябесным маршрутам,
Ці, як ястраб, з вышатаў
Скача з парашутам.
І да сонца праз хвілю,
А ўсё вышай, вышай!
Самалётавым крыллем
Воблакі калыша.
Стара маці днём, ночкай
Марыць ля аконца:
Ужо к прасніцы дочка
Не зляціць з-пад сонца.
Кукавала зязюля
У зялёным лесе,
Не згадала матуля,
Што выйдзе з Алесі.

Я. Колас.

ГОЛАС ЗЯМЛІ

Якуб КОЛАС

Я чую голас несціханны—
Зямля мая мяне заве
І кроіць сэрца мне на раны,
Звініць, як звон касы ў траве.
І шум дубровы, і стогн пушчы,
І рэк усхліп, і плач крыніц,
І немы зрок балотнай тлушчы
Нясуць мне весць пра чужаніц.
Я бачу постаці тэутонаў —
Халодны твар, звярыны від.
Не знае жалю, ні законаў
У сталь закованы капіт.
О, каб я меў такія рукі,
Зямля, абняў-бы я цябе,
Каб сцішыць гора тваё, мукі
І сілу даць у барацьбе!
Зямля мая, мая краіна!
Я чую твой прызыўны звон.
Прымі-ж хоць слова твайго сына—
Не доўгі будзе твой палон.
Шумяць гняўліва твае пушчы,
Трасуцца помстаю бары,
І дзень твой хмурны зрок
расплюшчыць—
Ёсць у цябе багатыры!

31 снежня 1941 г.

Лаурэат Сталінскай прэміі

Народнаму паэту Беларусі Якубу Коласу прысуджана Сталінская прэмія першай ступені. Высокай узнагародай урад Савецкага Саюза адзначыў блаславенную, творчую працу пісьменніка-патрыёта, яго вялікі талент, уважэнне ў выдатных творах, створаных ім за апошнія гады: «У майскія дні», «Дарогай славы», «Майму другу», «Голас зямлі» і іншыя.

Якуб Колас—пісьменнік класік, адзін з асноўнапаложнікаў сучаснай беларускай літаратуры, настаўнік і выхавальца цэлай плеяды беларускіх літаратараў. Якуб Колас—паэт і пісьменнік у самым шырокім разуменні. У сваёй дарэволюцыйнай творчасці ён з усёй глыбінёй і паўнотой адлюстравыў перадавыя імкненні свайго народа, яго інтарэсы і спадзяванні, разам з народам змагаўся за праўду, свабоду, за чалавечнасць, за права народа быць гаспадаром свайго жыцця. Яго творчасць была пранікнута глыбокай верай у светлае будучае, у перамогу ідэалаў народных.

Пасля Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі Якуб Колас, як паэт-патрыёт, стварыў неўміручыя творы аб савецкай краіне, аб любові і адданасці савецкіх людзей сваёй сацыялістычнай Радзіме, аб гераізме савецкага народа.

Вераломны напад гітлераўскіх полчышчаў на Савецкую Беларусь прымусіў пісьменніка, як і многіх другіх, часова пакінуць родную старонку. Але, будучы ў далёкім Узбекістане, Якуб Колас ні на адну хвіліну не парываў з Беларуссю, яе народам, з мілай сэрцу паэта прыродай.

У гады вайны паэт сваёй зброяй—мастацкага слова ўзняў народ на свяшчэнную барацьбу з ворагам, распальвае нянавісць да фашызма, усяляе любоў і адданасць Радзіме, веру ў нашу перамогу.

«Шумяць гняўліва твае пушчы,
Трасуцца помстаю бары,
І дзень твой хмурны зрок расплюшчыць—
Ёсць у цябе багатыры!» («Голас зямлі»).

За гады вайны вышаў з друку зборнік вершаў Якуба Коласа: «Радзіме», «Правадыру», «Выбраныя творы», «Адпомсцім», «Голас зямлі»; паэмы: «Суд у лесе», «Вазмездзіе».

Беларускі народ любіць і глыбока паважае Якуба Коласа, свайго народнага паэта, пісьменніка і драматурга і з пачуццём найвялікшай радасці сустраў прысуджэнне яму Сталінскай прэміі першай ступені.

Дэпутат за работай

І. СМІРНОВА

Анфісу Іванаўну Комар мы засталі ў цэху. Яна стаяла побач з лепшай стаханаўкай Ленай Чайковай, нядаўна дэмабілізаванай з Арміі, і сачыла за тым, як дзяўчына спрытнымі рукамі разлівала «кіеўскую памадку». Начальнік цэха Анфіса Іванаўна сочыць за якасцю і выпрацоўкай кожнай работніцы, занятай на гэтым працэсе.

Ветліва прывітаўшыся, яна пачала знаёміць нас з работай свайго цэха, усёй фабрыкі, з лепшымі яе людзьмі.

Сама Анфіса Іванаўна многа год аддала бабруйскай кандытарскай фабрыцы «Чырвоны харчавік». Прышла яна сюды проста работніцай. Тут паступова расла, авалодвала прафесіямі. Няма, бадай, ніводнага працэса, на якім-бы не працавала тав. Комар. Ёй тут знаёмы кожны кутчак.

Пасля выгнання немцаў Анфіса Іванаўна адной з першых вярнулася на фабрыку. Вельмі цяжка было глядзець на руіны і попел, што асталіся на месцы былой фабрыкі-прыгажуні. Крыўдна было бачыць разбураным усё, што так любоўна, гадамі стваралася працавітымі рукамі беларускіх людзей. Але ўсё гэта разам з тым выклікала і другое пачуццё—жаданне хутчэй аднавіць фабрыку, пачуць знаёмы фабрычны гудок, шум матараў, каб зноў, як і раней, замільгацелі белыя касынкі і халаты жанчын, пачуліся звонкія дзявочыя галасы.

Пачалі вяртацца на фабрыку старыя работніцы. Прышла і моладзь, якая нават і ўяўлення не мела аб тым, як робяцца цукеркі. Анфіса Іванаўна ўзяла пад сваё кіраўніцтва сорок дзяўчат. З самага пачатку вылучылася сваімі здольнасцямі Аня Коршак. Пад кіраўніцтвам майстра яна варыла памадку, рыхтавала карамельную масу. Шматгадовы вопыт майстра адыграў сваю ролю. Праз тыдзень Аня пачала працаваць самастойна. Цяпер яна працуе ў карамельным цэху, на вырабе манпанс'е. Аднак, вельмі часта—перад работай, ці ў канцы яе, а іншы раз і ў часе абедзенага перапынку—яна забягае да Анфісы Іванаўны, каб параіцца з ёю, раскажаць аб сваіх поспехах.

Усе работніцы, выхаваныя Анфісай Іванаўнай, працуюць ужо самастойна, з'яўляюцца перадавікамі прадпрыемства. Гэта яна навучыла іх добра працаваць, прывіла ім выдатныя якасці савецкага чалавека—любоў да працы, дысцыплінаванасць, жаданне бесперапынна рухацца ўперад, дабівацца новых поспехаў.

З вялікім задавальненнем, з пачуццём гонару за свой калектыў Анфіса Іванаўна раскажае аб рабоце фабрыкі.

— Амаль штомесяц,—гаворыць яна,—наша фабрыка дае прадукцыю звыш плана. Калі ў першай палавіне 1945 года было дана 167 тон кандытарскіх вырабаў, то ў першым квартале бягучага года мы далі іх 395 тон. Механізавалі карамельны цэх, устанавілі вакуум-апарат,

Анфіса Іванаўна Комар (справа) са сваёй былой вучаніцай Аннай Коршак сочыць за работай стаханаўкі Елены Чайковай.

Фото І. Рабіновіча.

штампуючую машыну, а цяпер рыхтуем да пуску яшчэ адну—лінейна-рэжучую.

Цэх, які ўзначальвае дэпутат Вярхоўнага Савета СССР тав. Комар,—перадавы на прадпрыемстве. Усе тут працуюць добра, зладжана. Майстар Анна Нікалаеўна Дзешчанка, тэхнарук Елена Іванаўна Цыбульская, брыгадзіры Баравец, Рыбчанка, стаханаўкі Будніцкая, Берасцень ды многія другія складаюць дружны калектыў.

— Я вырасла на фабрыцы,—гаворыць Анфіса Іванаўна.—Больш дзесятка год таму назад калектыў фабрыкі гасцінна прыняў мяне ў сваю сям'ю. Увесь час я працавала чэсна. Калі выбралі мяне дэпутатам Вярхоўнага Савета, завошта, думаю, мне аказалі такую чэсць? Здаецца, я нічога асаблівага не зрабіла. Ну, працавала добра. Дык гэта-ж абавязак кожнага савецкага чалавека! Але такая ўжо наша савецкая ўлада, калі працуеш добра, цябе заўважаюць, дапамагаюць узняцца яшчэ вышэй.

Анфіса Іванаўна вядзе вялікую работу як дэпутат. Кожная работніца, што-б у яе ні здарылася, звяртаецца за парадай або дапамогай да свайго дэпутата. Анфіса Іванаўна—вельмі чулы чалавек. Вось за гэтую сардэчнасць, за выдатную работу на прадпрыемстве яе любяць і паважаюць.

— Мы не памыліліся,—гавораць работніцы,—паслаўшы яе сваім прадстаўніком у Вярхоўны орган улады. Яна заслужыла гэтага.

На Асінторфе

В. БАРЫСАУ

Прыгожыя пейзажы Асінторфа. Колькі тут кветак і фарб! Паветра напоўнена прыемным, духмяным пахам медуніцы, змешаным з пахам валер'янаўкі. На шырокім балоце адкрываецца велічная панарама кранаў Вялікага гідраторфа.

Яшчэ здалёк відаць клубы срабрыстага пылу, які ўзнямаецца высока над зямлёй. Калі падыходзіш бліжэй, аказваецца, што гэта не пыл, а вадзяныя пырскі, што адрываюцца ад тоўстых вадзяных праменьняў і ўзнямаюцца да гарачага сонца.

Падаваемая насосамі высокага ціску вада з велізарнай сілай вырываецца з гідраманітора. Накіроўваемая рукой чалавека, вада сярдыта ўразаецца ў пульхную глебу. Прамень свабодна рэжа тарфяны залеж, ператвараючы ўсё ў вадкае месіва.

Брыгадзір участка Гідраторфа Екацярына Мядзведзева спынілася ля крана. За многія гады работы на Асінторфе Мядзведзева не раз назірала за работай кранаў. Але кожны раз, калі ёй выпадае пабываць ля кар'ера, дзе здабываецца гідрамаса, Мядзведзева доўга не можа адарваць свайго позірку ад працуючых машын.

Упершыню Екацярына прышла на Асінторф у 1933 годзе. Яна адразу заваявала аўтарытэт сярод калектыва Асінторфа. Яе паважалі за любоў да працы, за ўменне заражаць сваім прыкладам другіх. Неўзабаве яна стала брыгадзірам.

Здабыча торфу—справа сезонная. Восенню, пасля выканання плана торфаздабычы, тарфяніцы едуць дамоў. Брыгада Мядзведзевай кожны год вярталася на Асінторф амаль у поўным сваім складзе. Члены брыгады з ахвотай следвалі за сваім брыгадзірам.

З Асінторфам звязана і асабістае жыццё Каці. Яна пакахала і вышла замуж за механіка суседняга ўчастка. Яго таксама паважалі ўсе на прадпрыемстве. Вяселле двух стаханаўцаў спраўлялі шумна. Каця, як і раней, кожную раніцу выстрайвала сваіх дзяўчат і ўводзіла на ўчастак. Пераходны чырвоны сцяг нязменна знаходзіўся ў яе брыгадзе.

Так цякло жыццё, якое складалася з працы, адпачынку, клопатаў і радасцей.

Добра было на Асінторфе, весела—у пасёлках. Залітыя электрычным святлом, яны ўначы здалёку здаваліся вялікім індустрыяльным цэнтрам. Раніца тут пачыналася гудкамі паравозаў, рокатам матораў трактараў, гудзеннем кранаў.

14 Штодзённа з Асінторфа адпраўлялася многа вагончыкаў, гружаных торфам. На электра-

станцыі гэтае паліва, здабытае людзьмі на балоце, ператваралася ў электрычны ток, які расцякаўся па высокавольтных лініях у гарады рэспублікі.

Каця часта гаварыла дзяўчатам:

— Вы не думайце, што наша праца на балоце нічога не значыць. Ад нашай работы залежыць жыццё ў Віцебску, Магілёве, Шклове і Оршы.

Вайна абарвала напружаную працу калектыва. Муж Каці з першых-жа дзён вайны пайшоў на фронт, а Каця не паспела эвакуіравацца. Тры цяжкія гады пражыла Мядзведзева на тэрыторыі, занятай немцамі. Яе падтрымлівала мара аб хуткім звароце Чырвонай Арміі, аб хуткім ачышчэнні савецкай зямлі ад фашысцкай нечысці. Калі гэты дзень настаў, Мядзведзева сабрала ў клуначак свае пажыткі і пехатою пайшла на станцыю Асінаўка.

Па дарозе Каця сустракала многа руін і папалішчаў, пакінутых ворагам. Але тое, што яна знайшла на тым месцы, дзе калісьці быў Асінторф, пераўзыйшло ўсё бачанае ёю.

Як-быццам і не гудзела тут зямля ў часе работы кранаў, як-быццам і не было тут ніколі шумных пасёлкаў. Усё знікла. Пажар бушаваў над балотам. Ёдкі дым і гарашчы тарфяны пыл узнімаўся хмарай, засцілаючы сонечнае неба.

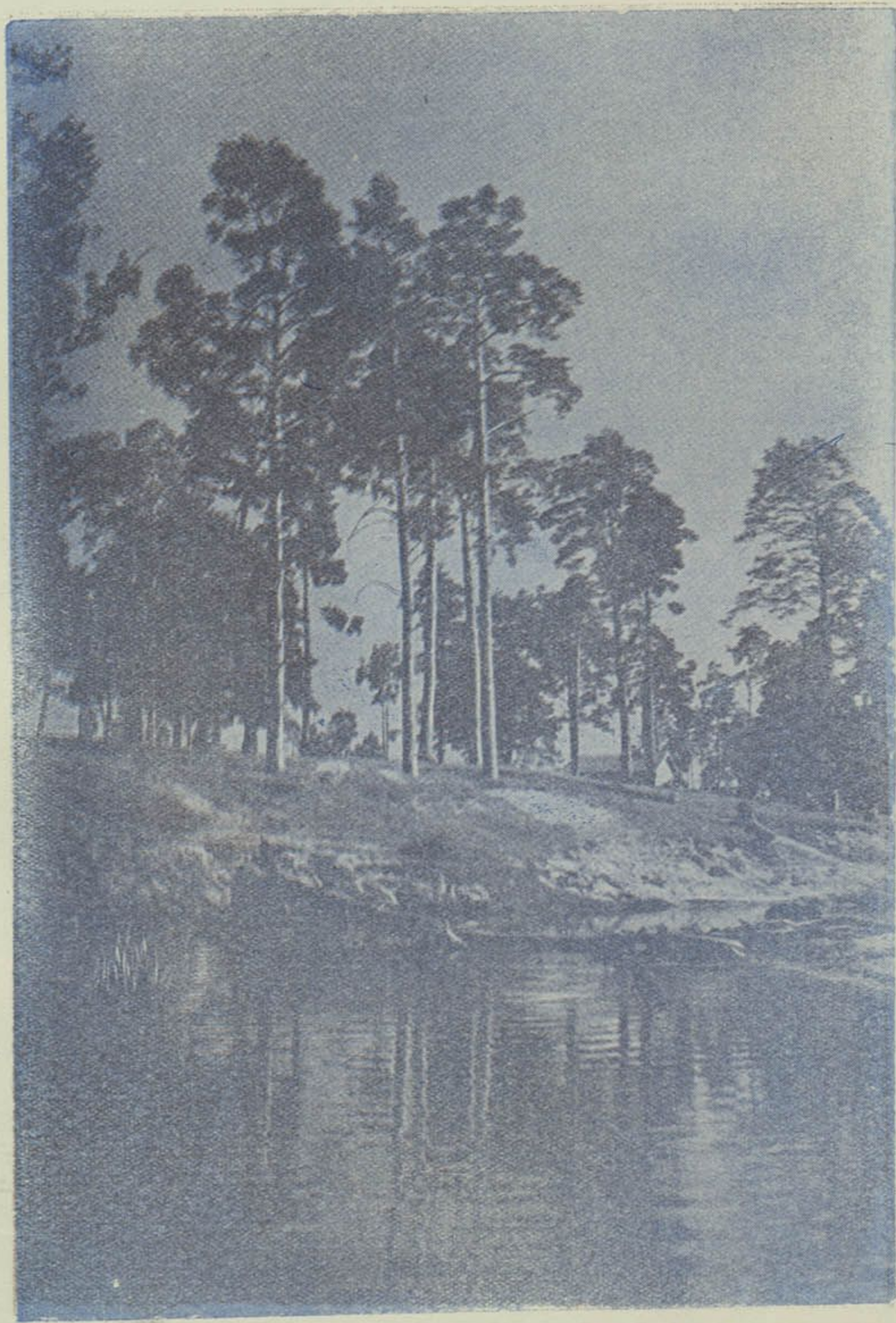
Балота гарэла доўга. Здавалася, ніколі не ўдасца затушыць пажар. Днём і ноччу змагаліся людзі з агнём. Рабочых было мала. Яны па адзіночцы вярталіся на родныя папалішчы. Каця працавала разам з другімі—цягала ваду, разграбала гарэўшыя штабелі.

Агонь ліквідавалі. Потым прыбылі машыны. На фрэзерным участку пачалася здабыча торфу. Але Каця з нецярпеннем чакала, калі зноў загудзе зямля ад работы кранаў.

Калі зімой мантыравалі вадавод, Каця са сваёй брыгадай таксама дапамагала хутчэй выканаць гэтую важную работу. Пуск першых двух кранаў Вялікага гідраторфа быў радасцю для ўсяго калектыва. Асабліва радавалася Каця. Яна бачыла, што прадпрыемства, на якім працавала яна 13 год, паспяхова аднаўляецца. Тут, на гэтым прадпрыемстве, яна пазнала радасць працы, тут кожная дробязь напамінала аб яе любімым, які загінуў у баях за Радзіму. І ў памяць аб загінуўшых брыгада Каці Мядзведзевай выконвае план на 180—200 процантаў і трымае пераходны чырвоны сцяг прадпрыемства.

Роўна гудзе матор крана. Шуміць вада, вырываючыся з гідраманітора. Каця глядзіць на работу, адноўленых агульнымі намаганнямі калектыва, кранаў Вялікага гідраторфа і думае, што яшчэ многа трэба зрабіць. Многае яшчэ трэба аднавіць для таго, каб жыццё стала не толькі такім, якім яно было да вайны, але яшчэ больш прыгожым.

— Мы зробім гэта, сіл у нас хопіць,—думае Каця, глядзячы як магутны торфасос хутка асушвае напоўнены тарфяной вадкасцю кар'ер.

Над Дняпром.

Фотоэцюд А. Дзітлова.

Восе
Гацияны
народных
Калга
аюзнай с
ання бе
была ўзн
Вайна
овонкая
раённых
пязуюць
танцава
Рэле
«Беларусь»

Пяе 9
сальных
На з

Т. К. Лапаціна.

Спявае калгасная вёска

Восенню 1936 года ў Азярышчанскім сельсавеце, Рэчыцкага раёна, Гомельскай вобласці, пад кіраўніцтвам калгасніцы Тацяны Карнееўны Лапацінай быў створан калгасны хор. З невялікай групы аматараў і таленавітых выканаўцаў беларускіх народных песень за дзесяць год вырае выдатны харавы і танцавальны калектыў.

Калгасны хор пад кіраўніцтвам Лапацінай шырока вядомы не толькі ў Беларусі. Сваё майстэрства ён паказаў на Усеаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы і на дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве. За высокае майстэрства ў галіне выканання беларускіх народных песень і танцаў, за арганізацыю хора і нязменнае кіраўніцтва ім Тацяна Карнееўна Лапаціна была ўзнагароджана ордэнам «Знак пачёта».

Вайна часова абарваў творчую дзейнасць калектыва. Пасля выгнання нямецка-фашысцкіх захопнікаў зноў загучэла звонкая песня хора Лапацінай на прасторах вызваленай зямлі. Хор выступаў у часцях Чырвонай Арміі, шпіталях, у калгасах і раённым цэнтры Рэчыцы. Усюды глядачы сустракалі яго з вялікай цеплынёй і задавальненнем. 48 калгаснікаў і калгасніц спяваюць і танцуюць пад кіраўніцтвам Тацяны Карнееўны. За 10 год яна з калектывам развучыла больш 200 харавых і танцавальных нумароў.

Рэпертуар хора пашыраецца і ўзбагачаецца. У сучасны момант калектыў працуе над тэатралізаваным прадстаўленнем «Беларускае абрадавае вяселле».

Пяе 92-гадовая калгасніца Еўдакія Іванаўна Серак. Яе ўважліва слухаюць госці. Нямала песень, частушак і музыкальных жартаў пераняў у Еўдакіі Іванаўны хор, якім кіруе тав. Лапаціна.

На здымку: (унізе—злева направа) М. Подуст, Е. Серак, Т. Лапаціна і С. Серак.

Зель-
одуст
зе —
ра.

а.

Над зямлёй зара гарыць,
Над усім народам,
Гэта Ленін, наш Ільіч,
Даў людзям свабоду.

У куточку на сцяне
Вісіць Леніна партрэт,
Доўга, доўга я не верыла,
Як казалі: яго нет.

Мы разбілі ўсіх бандытаў,
Разграмілі на франтах,
Бо да гэтага нас клікаў
Смелы голас Ільіча.

Куплю Леніна партрэт,
Залатую рамачку,—
Вывеў ён мяне на свет,
Цёмную сялянчuku.

Мы цяпер усе жывем
Шчасліва, упэўнена,
Бо жыццё сваё вядзем
Па заветах Леніна.

Помніць Леніна я буду,
Буду помніць і любіць,
Як настаўніка і друга,
У сэрцы беражна насіць.

(Частушкі запісаны ў калгасе «Комунар»,
Будз-Кашалёўскага раёна).

На здымках: уверх— група ўдзельнікаў
хора; унізе— запявала—калгасніца Тацяна
Грыгораўна Харчанка.

Фота А. Дзітлова.

Тонкая савонка
У полі на кургане,
Раскажи праўдзіва,
Шчыра ад душы:

Пра каго ты песні
Шумныя спяваеш,
З кім гамоніш позна
У начной цішы?

Гаманю заўсёды
Я з байцом свабоды,—
Пада мной ляжыць ён
У зямлі сырой.

Ён заснуў навекі
За правы народа,
Жыццём за свабоду
Заплаціў сваім.

Я яму спяваю
Аб жыцці вясёлым,
Што квітнее сонца,
Дышае вясной.

Пра людскую радасць
Песні я спяваю,
Пра квяцісты, вольны
Край наш залаты.

І байцу ад сэрца
Шчыра называю
Імя дарагое —
Сталін-правадыр.

(Частушкі запісаны ў калгасе
«Пролетарый», Аршанскага раёна).

На здымках: уверх — старэйшыя ўдзель-
ніцы хора Матрона Макараўна Подуст
(злева) і Софія Ефімаўна Серак; унізе —
«Лівоніха» ў выкананні ўдзельнікаў хора.

Фото А. Дзігалева.

Шл 345603

Дзяўчына з Беларусі

М. АРШЫНІН

(Франтавыя сустрэчы)

Толькі што скончыўся бой. Мы ішлі па заснежанаму прыволжскаму стэпу, зрытаму варонкамі. Снег, які выпаў напярэдадні, пачарнеў ад парахавага дыму. Мой спадарожнік — комсорг часці, старшы лейтэнант Нікалай Калдзянкоў быў у часе наступлення ў падраздзяленні і расказваў аб героях, штурмаваўшых вёску Пясчанка, якая ляжала на поўшляху ад нашага пярэдняга краю да ўскраіны несакрушымай волжскай цытадэлі — горада Сталінграда.

Вузкая, утапаная тысячамі ног, сцежка рассякала стэп і была абазначана лапкамі, за якімі стаялі папярэджваючыя таблічкі: «З дарогі не сыходзіць, міны!». Ісці трэба было яшчэ кіламетра паўтара, і Калдзянкоў паскорыў крок.

Неўзабаве сцежка спусцілася ў роў, і вецер, які хлястаў твар поземкай, адразу-ж сціх. З-за павароту, за якім пачыналіся штабныя зямлянкі, нам насустрач вышла невялікая, але плотная дзяўчына ў дублёным кажуху, з аўтаматам на шыі. Яна ішла шырокай салдацкай паходкай і, заўважыўшы афіцэраў, адразу-ж паправіла аўтамат, абтрэсла з пагонаў, перасечаных шырокай чырвонай паласой, снег.

— Мабыць, санінструктар? — запытаў я.

— Не, — працягла адказаў Калдзянкоў. — Зараз пазнаёмлю.

І калі мы параўналіся, комсорг часці спыніў дзяўчыну.

— Будзьце знаёмы, герой наступлення Марыя Маскалёва, комсорг падраздзялення аўтаматчыкаў.

Маскалёва прыклала руку да галаўнога ўбору і бойка, па-ваеннаму, адрапартавала:

— Аўтаматчыца, старшы сержант Марыя Маскалёва.

Праз пару хвілін мы былі ў бліндажы і я, выняўшы свой паходны блакнот, папрасіў аўтаматчыцу расказаць аб сабе.

— Ды што расказваць, — адказала Маскалёва, — вось даб'ём немцаў на вуліцах Сталінграда, а потым... потым пойдзем на Захал, на Украіну, праз родную Беларусь — і так да самага Берліна. Пасля Берліна і расказаць можна.

— А ці-ж вы з Беларусі? — запытаў я.

— Так, — адказала дзяўчына, — беларуска я. З Крычава родам, а ў Гомелі вучылася, фельчарам хацела быць, але час мой яшчэ не вышаў, аўтаматчыцай стала, а медыцынай займаюся пасля вайны, хачу стаць урачом, хірургам, вось за гэта і ваюю.

Маскалёва перарвала расказ, і ў цёмным, халодным бліндажы адразу-ж стала ціха. Сярдзіты студзеньскі вецер выў і плакаў у не закрытым коміне, і Калдзянкоў моўчкі тачаў распальваць «буржуйку» — невялікую металічную бочку, якая служыла замест печкі.

— А як вы папалі на фронт? Як сталі аўтаматчыкам?

— О, гэта доўгая гісторыя, — адказала Маскалёва і папрасіла дазволу скінуць кажух. — Зараз тут будзе як у лазні.

Пакуль Маскалёва распраналася, я пералезеў свае запісы і зручней усеўся на снарадныя скрыні. Маскалёва села насупраць, і я адразу-ж звярнуў увагу на баявы ордэн, медалі, дзве залатыя нашыўкі на яе грудзях — знакі цяжкіх раненняў.

... Вайна застала Маскалёву ў сценах медыцынскага вучылішча. Дзяўчына акуратна склала кнігі, перавязала іх шоўкавай тасьмой і добраахвотна пайшла на фронт. Ад Дняпра, праз Сож і Беседзь лёг яе шлях. Яна — санінструктар танкавага батальёна. Маладая дзяўчына, выратаўваючы жыццё героям-танкістам, атрымала два цяжкія раненні. Пасля першага ранення яна вяртаецца ў родную частку. А пасля другога ранення трапляе сюды, пад Сталінград, у стралковы полк. У палку не адразу згадзіліся накіраваць яе ў роту аўтаматчыкаў і назначылі ў санчасць. Але яна настаяла

на сваім, і камандзір палка, выслухаўшы яе, сказаў начальніку штаба:

— Што-ж, калі яна такая неўгамаваная, прыдзецца згадзіцца, — накіруйце яе ў роту аўтаматчыкаў.

— Мне хацелася самой біць ворага, знішчаць нямецкіх фашыстаў, помсціць гітлераўцам за родную Беларусь, — гаворыць Маскалёва, — і я пайшла ў строй, на лінію агню.

У абарончых баях і ў наступленні дзяўчына-аўтаматчык не раз вызначалася сваёй храбрасцю. Меткі агонь яе аўтамата бязлітасна касіў ворагаў.

— Я чую як стогне пад каваным нямецкім ботам мая родная Беларусь, я чую як плачуць дзеці і мацеры пад Кіевам і Адэсай. Цяпер для мяне няма іншай мэты, чым дайсці да Берліна. І я дайду! Дайду абавязкова! — сказала Маскалёва і ўстала.

— А як вы дзейнічалі ў гэтым наступленні? — запытаў я, калі дзяўчына скончыла свой расказ.

— Нічога асаблівага, — адказала яна. — Забіла каля дзесяці немцаў і толькі. У нашай роце няма такога аўтаматчыка, які не забіў-бы некалькіх немцаў.

Аб гэтым «нічога асаблівага» вечарам расказаў мне комсорг Калдзянкоў. 10 студзеня нашы часці, якія акружылі ворага ў раёне Сталінграда яшчэ ў лістападзе 1942 года, перайшлі ў рашучае наступленне. У наступленне пайшла і яна, Марыя Маскалёва — мужная дачка беларускага народа. З групай аўтаматчыкаў яна прабралася ў размяшчэнне ворага і сеяла паніку ў стане гітлераўцаў. Супроць нашых аўтаматчыкаў немцы кінулі спецыяльную роту і акружылі групку савецкіх воінаў-смельчакоў. Туга прышлося аўтаматчыкам. Марыя арганізавала кругавую абарону, вадзіла байцоў у контратакі і скасіла нямала гітлераўцаў.

На другі дзень абарончы рубеж ворага быў перарван, і Марыя, злучыўшыся з ротай, павяла аддзяленне ўперад, да святых руін гераічнага Сталінграда. Чатыры дні без сну, без адпачынку прабывала яна на пярэднім краі, і камандзір палка загадаў ёй адпачыць. Яна праспала поўсутак і зноў пайшла на пярэдні край.

— Пясчанку ўзялі. Вось яе і заела: чамуж яна праспала... Такі ўжо неспакойны ў яе характар, — скончыў расказ Калдзянкоў.

* * *

Марыю Маскалёву — дзяўчыну з неспакойным характарам — другі раз я сустрэў напярэ-

дадні бітвы за вызваленне Беларусі. Яна служыла ў той-жа дывізіі, але змяніла сваю спецыяльнасць.

— Гэтыя месцы мне знаёмы, — гаварыла яна. — Вось я і папрасілася ў разведку, пачала хадзіць у тыл ворага за «языкамі».

— А ўдавалася прыводзіць? — запытаў я.

— І не толькі ўдавалася, а прыводзілі, — пакрыўджаным голасам сказала яна. — Трэцяга дня прывялі палоннага, а заўтра зноў ідзем за Друць. Прывядзем.

— Шчаслівы шлях вам, Марыя! — ажыўлена сказаў я, каб рассяць крыўду дзяўчыны.

— Шчаслівы да самага Берліна, ён Сталіным начартан, — адказала яна і скрылася ў траншэі. — А мы яшчэ сустрэнемся, — данёсся ўжо з бліндажа яе голас.

Сустрэцца не давялося. Дывізія, у якой служыла Маскалёва, пайшла на другі фронт, змагалася пад Кенігсбергам, дакалячала немцаў ва Усходняй Прусіі.

Марыя Маскалёва дайшла да логова фашысцкага зверу і жорстка адпомсціла ворагу за раны роднай Беларусі, за баявых прыяцеляў, паўшых на полі бітвы.

Майстар спорта па плаванні Тамара Мальцава, заняўшая першае месца ва ўсебеларускім спаборніцтве па заплыву на 1500 метраў.

Фото І. Рабіновіча.

Калектыў мінскага машынабудаўнічага завода імя Кірава дастойна сустрэў другую гадавіну вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Вытворчы план за 6 месяцаў ён выканаў на 130 процантаў. Уперадзе па заводу ідзе брыгада ліцейшчыц, якую ўзначальвае тав. Шайкоўская. За 6 месяцаў яе брыгада выканала план на 229 процантаў.

На здымку: Лідзія Шайкоўская (злева) з стаханаўкай Л. Хвайніцкай.

Фото І. Рабіновіча.

Жанчыны Беларусі ў барацьбе за выкананне пяцігадовага плана

А. КОРЗУН

Асноўныя задачы пяцігадовага плана аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1946—1950 гг. заключаюцца ў тым, каб аднавіць даваенны ўзровень прамысловасці і сельскай гаспадаркі, а затым і пераўзыйсці яго ў значных размерах. Нам неабходна поўнаасцю аднавіць і развіваць далей цяжкую індустрыю і чыгуначны транспарт, усямерна развіваць сельскую гаспадарку, стварыць у краіне мноства прадметаў шырокага спажывання.

Выключна вялікія задачы, якія пастаўлены пяцігадовым планам перад працоўнымі Савецкай Беларусі. Наша рэспубліка адна з першых падверглася вераломнаму нападу гітлераўскіх разбойнікаў. Тры гады нямецкія захопнікі разбуралі і палілі нашы гарады і сёлы, фабрыкі і заводы, калгасы і саўгасы, культурныя і навуковыя ўстановы, са звярнай нянавісцю знішчалі ўсё, што пабудаваў наш народ у гады вялікіх сталінскіх пяцігодак. Разбураны лепшыя гарады Савецкай Белару-

сі—Мінск, Віцебск, Гомель, Полацк, Орша. Цяжкія раны нанесены і іншым гарадам.

На сяле нямецкія варвары спалілі 412 тысяч дамоў калгаснікаў і 500 тысяч калгасных і грамадскіх пабудов. Звыш чым на 75 мільярдаў рублёў страт нанеслі нямецкія захопнікі Беларускай рэспубліцы.

Аднавіць народную гаспадарку Беларусі—значыць нанова пабудаваць гарады і сёлы, фабрыкі і заводы, электрастанцыі, школы, больніцы, клубы, тэатры і т. д.

Беларускі народ з велізарным натхненнем прыступіў да ажыццяўлення новага сталінскага пяцігадовага плана. І ў гэтым гіганцкім маштабе работ беларуская жанчына зноў, як і да вайны, заняла сваё пачэснае месца.

На будаўнічых пляцоўках, на фабрыках, заводах, на торфараспрацоўках, на чыгуначных пучках, за рулём трактара працуюць жанчыны Беларусі. Яны імкнуцца хутчэй аднавіць сваю рэспубліку. Сотні дзяўчат прышлі на мінскія

аўтамабільны і трактарны заводы і авалодваюць новымі прафесіямі.

Вялікая колькасць жанчын працуе на будоўлях. І ўсюды яны паказваюць добрыя прыклады. Жаночая брыгада Будаўнічага трэста № 3, дзе брыгадзірам тав. Мінчанка, як правіла, выконвае план на 140 процантаў. Брыгада маляроў Будтрэста № 2 (брыгадзіры тт. Башкірава і Вайцаховіч) выконваюць нормы больш чым на 140 процантаў.

У прамысловасці будаўнічых матэрыялаў 75 процантаў усіх рабочых складаюць жанчыны. Большасць з іх выдатна спраўляецца з работай. Возьмем к прыкладу Мінскі цагельны завод № 1. Работніцы тт. Шылач, Каспяровіч, Ляшон і Казлоўская—перадавікі на прадпрыемстве.

Важную ролю ў нашай рэспубліцы адыгрывае тарфяная прамысловасць, бо торф—не толькі каштоўнае паліва, але і сыравіна для хімічнай прамысловасці. Жанчыны працуюць на розных участках тарфянай прамысловасці: непасрэдна на здабычы торфу, тэхнікамі, інжынерамі і кіруючымі работнікамі.

Рэзчыцы гомельскага торфапрадпрыемства «Давыдаўка» Екацярына Грышкова і Надзежда Лешчанка і торфапрадпрыемства «Радзічава» (Бабруйская вобласць) Марыя Рабчанка і Соф'я Драбатовіч сістэматычна даюць па 2—3 нормы ў змену.

Работніцы лёгкай і мясцовай прамысловасці актыўна змагаюцца за павелічэнне колькасці прадметаў шырокага спажывання, за палепшанне іх якасці. Перадавой брыгадай мінскай абутковай фабрыкі імя Тэльмана з'яўляецца комсамольска-маладзёжная брыгада, якой кіруе комсамолка тав. Пліско. Работніцы мінскага радыёзавода імя Молатава Ніна Турчынская, Ніна і Антаніна Мішчук выконваюць па 2—2,5 нормы ў дзень.

Лепшай брыгадай друкарні імя Сталіна з'яўляецца брыгада Елены Грыгор'еўны Зімы—дэпутата Вярхоўнага Савета СССР, якая сістэматычна выконвае план на 250—300 процантаў. Тав. Зіма навучыла сваёй спецыяльнасці—наборшчыка—многіх маладых работніц гэтага прадпрыемства.

Жанчыны—сялянкі, калгасніцы, работніцы соўгасаў, аграномы, трактарысткі складаюць большую палавіну насельніцтва, занятага ў сельскай гаспадарцы Беларусі. Яны змагаюцца за хутчэйшае аднаўленне пасеўных плошчаў, за вырошчванне пагалоўя жывёлы, за тое, каб даць больш хлеба, мяса, тлушчаў і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў насельніцтву і Чырвонай Арміі.

Добрыя ўзоры работы паказала трактарыстка Капыльскай МТС, Бабруйскай вобласці, Ольга Камісарчык, якая апрацавала ў перыяд веснавой сяўбы 489 гектараў зямлі і эканоміла 750 кілограмаў гаручага. Лідзія Чэчко—трактарыстка гэтай-жа МТС—апрацавала 481 гектар зямлі і эканоміла 1.594 кілограмы гаручага.

Ольга Даніленка—трактарыстка Рудакоўскай МТС, Палескай вобласці, сваёй стаханаўскай работай заваявала сабе заслужаную па-

вагу і любоў. Ды ці толькі яна! А тыя, што змагаюцца за вырошчванне пагалоўя жывёлы, добра, па-гаспадарску даглядаюць жывёлу, берагуць калгаснае дабро. Яны таксама варты, каб аб іх ведалі ўсе. Гэта—Ксенія Грабніцкая—загадчык фермы калгаса «Ударнік», Крычаўскага раёна; Марыя Рамасчук—аўчар калгаса «Шлях да соцыялізма», Брагінскага раёна; загадчык фермы на Палессі, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР тав. Брэль і многія другія.

Жанчыны-актывісткі Быценьскага раёна, Баранавіцкай вобласці, прымаюць актыўны ўдзел у падрыхтоўцы школ да новага навучальнага года. У Волькаўскім сельсавеце па сваёй ініцыятыве жанчыны самі адрамантавалі няпоўную сярэднюю школу і нарыхтавалі 12 кубаметраў дроў. Да 200 жанчын Ружанскага раёна, Брэсцкай вобласці, штодзённа выходзяць на будаўніцтва раённай электрастанцыі. Арганізатарам гэтай работы з'яўляецца Марыя Паўлаўна Жышко.

Велічныя перспектывы сталінскай пяцігодкі натхняюць жанчын Беларусі на новыя працоўныя подзвігі, узбройваюць энергіяй і жаданнем перамагчы ўсе цяжкасці.

Прымаючы ўдзел у ажыццяўленні пяцігадовага плана, жанчыны дапамагаюць умацоўваць сілу і магутнасць савецкай дзяржавы, развіваць яе навуку, культуру, змагацца за тое, каб спакойна раслі і вучыліся нашы дзеці, каб варожая нага ніколі больш не ступіла на нашу савецкую зямлю.

Лепшая калгасніца сельгасарцелі «Свабода», Мінскага раёна, А. Трушкевіч.

Яны адраділі завод

М. ЧОРНЫ

— Ну як у такое свята—дзень пуску завода—не ўспомніць аб тых, хто першым прышоў на работу,—сказала парторг Аляксандра Васільеўна Сямёнава і абвясла вачыма доўгі цэх ізаляцыйных пліт.

Ля адліўной машыны гідраўлічнага прэса, ля абразнога варштата, электраматораў побач з мужчынамі працавалі пажылыя і яшчэ зусім маладыя жанчыны. З далёкага Урала, з эвакуацыі, восенню 1944 года яны вярнуліся на свой завод. Разам з дзецьмі, хатнімі пажыткамі жанчыны размясціліся ў поўразбураных цэхах без даху, акон, дзвярэй. Нават і ў гэтыя пустыя каробкі нямецкія зверы заклалі міны. Іх знайшлі ў бетонных сценах савецкія разведчыкі-мінёры.

У спаленым цэху ізаляцыйных пліт пахла бензінам і гноем. Тут, дзе савецкія людзі выпускалі тысячы ізапліт для будоўляў сталінскіх пяцігодак, нямецкія бандыты зрабілі гараж і канюшню.

— Ці пад сілу жменьцы жанчын падняць цэхі з руін?—Гэткая думка хвалявала патрыста, не давала ім спакою. Жанчыны горача абмяркоўвалі лёс завода.

— Я—чалавек маленькі,—ціха гаварыла рана пасівеўшая Анна Міркіна,—але мне здаецца, што мы можам аднавіць свой завод. Мы-ж павінны выпускаць такія ходкі будаўнічыя матэрыялы, як ізаляцыйныя пліты. Навакол пасля немца разруха. Нашы пліты патрэбны ўсюды.

З ёю згаджаліся. Але досыць было ўбачыць страшэнныя руіны, абвугленыя карпусы, як не дзе ў глыбіні душы шавялілася сумненне. Няўжо больш не зашумяць цэхі завода?

Жанчыны і падросці штодзённа выходзілі на ўборку і расчыстку завалаў, што заграмаджалі заводскую тэрыторыю. Пад гучную каманду: «Дружна, узялі!» уручную перацягвалі абпаленыя пажарам жалезныя балкі, канструкцыі, рэйкі. Потым самі змайстравалі несамавітыя на выгляд ручныя каламажкі і нешта накшталт санак.

Памятны асенні дзень, калі з Масквы прыехаў былы галоўны інжынер завода «Ізапліт» Васіль Іванавіч Філатаў. Тады ўжо ва ўсіх кутках завода ішла напружаная работа. Стары інжынер быў расчулен убачаным.

Філатаў сабраў жанчын на першую пасля доўгіх год вытворчую нараду. Затаіўшы дыханне, слухалі жанчыны галоўнага інжынера і не маглі адарваць вачэй ад сіняй калькі чарцяжа і графіка аднаўленчых работ. Так, завод зноў будзе жыць! Жанчыны ўкрадкай выціралі слёзы радасці. У гэтыя незабыўныя хвіліны кожная з іх адчула новы прыліў сіл. На гэтай-жа нарадзе былі створаны жаночыя брыгады слесараў, цесляроў, тынкоўшчыкаў, грузчыкаў.

— Мала вас, а работы—непачаты край,—гаварыў Васіль Іванавіч.

— Нічога—супакойвалі работніцы Філатава. Будзем працаваць за дваіх, а то і за траіх.

* * *

Мінулі з той пары два гады. Завод вярнуў да жыцця. Выраслі, узмужалі ва ўпорнай, крапатлівай працы людзі. Цуканава, Кончыц, Кузьмянкова сталі кваліфікаванымі слесарамі. Працуючы па дзве змены, яны змантыравалі адліўную і рубільную машыны і гідрапрэс. Колькі тон вапны, цэглы паднесла будаўнікам за гэты час нястомная Міркіна! У моцных сценах адноўленых цэхаў—механічнага, кацельнага, ізапліт—частка яе стаханаўскай працы.

Заводскія будынкі знадворку і знутры афарбаваны ў светлыя, радасныя фарбы. Гэта справа спрытных рук Наталлі Жывулькі, якая стала запраўскім маляром і тынкоўшчыкам.

У дзень пуску завода старшыня заўкома Марыя Гусарава ўпрыгожыла сцяжкамі і зелінінай дошку пачота. Побач з імёнамі прышоўшых з Чырвонай Арміі—мантажнікам Георгіем Кавалёвым, слесарам Новік, будаўніком Злаціным—мы ўбачылі знаёмыя імёны жанчын, якія аддалі многа намаганняў аднаўленню роднага прадпрыемства.

Будоўля скончылася. Цяпер можна вярнуцца да сваіх даваенных прафесій. Тварцы новай пяцігодкі занялі ў шумных цэхах свае ранейшыя рабочыя месцы. Мы бачым Цуканаву ля адліўной машыны, Міркіну—ля транспарцёрнай ленты, Кузьмянкову—ля абразнога варштата, Кончыц працуе зменным майстрам.

Маторы ўключаны. З рубільнага аддзялення раздробленая дрэвавалакністая маса, падганяемая гідранасосам, ідзе на адліўную машыну. Праходзяць гадзіны, і драўніна пасля прэсоўкі ператвараецца ў ізаляцыйныя пліты, якіх чакаюць будоўлі новай пяцігодкі. Чатыры тысячы тон такіх плітак штогод будзе выпускаць Новабеліцкі завод ізаляцыйных пліт — пяршынец новай сталінскай пяцігодкі.

Стрэлчнік станцыі Мірадзіна Беларускай чыгункі
Піжунова В. Ф.

Фото А. Шаевича.

СЛОВА БРЫГАДЗІРА

Мінулай восенню запрасілі мяне на нараду ў сталіцу нашай рэспублікі—Мінск. Нарада адбывалася ў Доме ўрада. Абмяркоўвалі пытанні павышэння ўраджайнасці палёў і павелічэння прадуктыўнасці жывёлагадоўлі. Мяне выбралі ў прэзідыум нарады. Сядзела я за сталом прэзідыума, і думкі ў мяне з'явіліся такія ясныя і простыя. За ўсё дзякаваць савецкай уладзе, нашай большэвіцкай партыі. Каб не таварыш Сталін, не Чырвоная Армія—змарнелі-б мы, загінулі ў нямецкім ярме. А так вось зноў мы ўжо наладжваем калгасную гаспадарку, сабраліся разам ды абмяркоўваем грамадскія справы.

На нарадзе нам падрабязна расказалі, якія задачы ставіць таварыш Сталін перад калгасным сялянствам. А задачы гэтыя такія: поўнасьцю аднавіць калгасы, заваяваць высокі ўраджай, зрабіць так, каб калгаснікі зноў жылі заможна і культурна, як да вайны, і нават лепш.

Еду я дамоў з Мінска і думаю, як-бы мне апраўдаць давер'е праўлення калгаса і калгаснікаў, якія паставілі мяне брыгадзірам, споўніць усё тое, пра што гаварылася на нарадзе. «Працаваць,—думаю сабе,—многа прыдзецца. Хоць за год маем значныя дасягненні, усё-ж мая брыгада яшчэ не перадавая, а яна павінна быць перадавой!»

Склікалі сход калгаснікаў. Я расказала ім, якія задачы ставіць перад намі таварыш Сталін і ўсе мы рашылі ўключыцца ў спаборніцтва, змагацца за прашынства. Калгаснікі пачалі працаваць лепш. Асабліваю актыўнасць праявілі яны ў часе падрыхтоўкі да выбараў у Вярхоўны Совет СССР. Трэба было пабудаваць памяшканне для выбарчага ўчастка. Як вядома, немцы ў нас амаль усе будынкі папалілі. У нашай вёсцы Азярычына было больш 200 двароў, а як прайшоў немец, то толькі 35 хат асталося. Усё трэба было адбудаваць нанова. Калгасні-

У прыпар.

Фотаэцюд В. Лупейкі.

кам і калгасніцам маёй брыгады не трэба было напамінаць. Самі ішлі—хто лес вазіць, хто зруб ставіць. Добра працавалі калгаснікі і другіх брыгад. Глядзіш, аж сэрца радуецца: да дня выбараў новы дом пастаўлен—шасцісценны, прыгожы, з моцнай пахучай сасны. Цяпер у гэтым доме змяшчаецца сельсовет і хата-чытальня.

На веснавой сяўбе, доглядзе пасеваў, на касавіцы і жніве разгарнулася барацьба за прашынства брыгад. У маёй брыгадзе 80 працаздольных чалавек.

Веснавую сяўбу завяршылі паспяхова. Пшаніцы, ячменю, лёну і аўса пасеялі на 7 гектараў больш, чым належала па плану. Апрача таго, мы пасеялі 2 гектары лубіну на насенне і 6 гектараў на зялёнае ўгнаенне, паўтара гектара вікі і 20 гектараў бульбы. Пры старанным доглядзе пасеваў мы вырастцілі добры ўраджай. Больш засмечаныя ўчасткі прапалолі па два разы. Бульбу своєчасова пабаранавалі і два разы акучылі. Завяршылі ворыва папараў на плошчы ў 31 гектар. Закончылі сенаўборку.

Выдатна працавалі на касьбе, а цяпер—на жніве Філіна Мурашка, жонка партызана, які загінуў на фронце Айчын-

най вайны, Надзея Рунец—таксама жонка загінуўшага франтавіка. Стараннай працай, клопатамі аб зямлі, за вызваленне якой аддалі жыццё іх блізкія і дарагія, яны ўшаноўваюць памяць загінуўшых воінаў. Добра працуюць дзяўчаты Лена Кудзіна, Марыя Бялевіч і многія другія.

Мінулым летам мы старанна правялі ўборку ўраджаю. Своечасова выканаў калгас збожжапастаўкі: 10 тон хлеба звыш плана калгас прадаў дзяржаве. На працадзень мы тады атрымалі па 0,5 кілограма збожжавых і 4,5 кілограма бульбы, ужо не гаворачы пра гародніну і іншыя прадукты. Праўда, гэта—нямнога, трэба больш. Але для пачатку і так добра.

Мая задача—дабіцца, каб усе, як адзін, калгаснікі працавалі штодзённа, выконвалі і перавыконвалі нормы. Пры гэтай умове мы здолеем своечасова і без страт убраць ураджай, абмалаціць яго і выканаць абавязальствы па пастаўцы хлеба дзяржаве. Калі добра справімся з данай задачай, а для гэтага ёсць усе ўмовы, дык на працадні атрымаем больш чым у мінулым годзе.

Вольга МАУЧАН,
брыгадзір калгаса «Перамога»,
Азярычынскага сельсовета,
Рудзенскага раёна.

Вышывальшчыцы

М. ВАГАНОВА

...Колькі іх—самых рознакаляровых узораў! Вось знаёмы беларускі арнамент, сатканы з тысяч найдрабнейшых крыжыкаў; ён упрыгожвае мужчынскую кашулю. А вось і васількі. Быццам іх толькі што сарвалі з высокіх і тонкіх сцеблікаў і абсыпалі імі дзіцячую сукенку. А гэта навалачка для дываннай падушкі. Якіх толькі колераў няма тут! Страка-тай расцветкай і размяшчэннем узору яна нагадвае квітнеючы луг. У больш строгім стылі вышыта дамскае палатнянае паліто. Прыгожым блакітным тонам, як карункамі, адцэнены краі, каўнер, рукавы, кішэні.

Многа такіх выдатных работ выконваюць вышывальшчыцы эксперыментальнай майстэрні мастацкай вышыўкі Упраўлення промкааперацыі.

У майстэрні пад кіраўніцтвам галоўнага мастака лабараторыі тав. Анісовіча працуюць праслаўленыя майстры беларускай мастацкай вышыўкі, лепшыя эксперыментатары, аўтары многіх новых тэм і ўзораў, кампазіцый і мод—Галіна Андрэеўна Ступіна, Анна Іванаўна Гадзіцкая, Марыяна Канстанцінаўна Мікульчык, Ада Лаўрэнцьеўна Сянкевіч і другія.

Творчы калектыв лабараторыі крапатліва і любоўна працуе над удасканаленнем і творчым узбагачэннем малюнкаў, над стварэннем новых узораў.

Захоўваючы гістарычную пераемнасць, багата і рознастайнасць народных матываў, шырока выкарыстоўваючы арыгінальны, уласцівы беларускай нацыянальнай вышыўцы характар, лабараторыя ў сваёй мастацкай распрацоўцы стварае ўзоры вышыўкі, адлюстроўваючы сучасныя матывы.

Ствараючы новую мадэль адзення, Анна Іванаўна Гадзіцкая бярэ ў аснову беларускі этнаграфічны касцюм у спалучэнні з сучас-

най формай. Яна выканала многа цікавых работ. Сукенка «Перамога» зроблена з чырвонага і белага маркізета, злучаных арнаментом. У аснову арнамента пакладзены сцяг, узняты на купале рэйхстага ў Берліне. Работа, як адна з лепшых, экспаніравалася на Усесаюзнай мастацкай выстаўцы «Перамога» ў Маскве.

Прыгожая сукенка зроблена Гадзіцкай па форме рускай касавароткі. На поўбелым палатне размешчаны шырокі геаметрычны арнамент у чырвонай і чорнай расцветках.

Анна Іванаўна Гадзіцкая разам з майстрам вышыўкі Галінай Андрэеўнай Ступінай распрацавалі новы ўзор для вышыўкі сукенкі. У аснову малюнка пакладзены контур крэмлёўскай сцяны ў камбінацыі з народным арнаментом. Вышыўка ў сіне-блакітных тонах, з увядзеннем аранжавага адцення.

Вышыўка, якая раней мела толькі простыя геаметрычныя формы, стала цяпер выяўленчым сродкам больш складаных раслінных арнаментаў, малюнкаў, партрэтаў і кампазіцый. Марыяна Канстанцінаўна Мікульчык, напрыклад, вышывае для наступнага Усебеларускага конкурсу панно на калгасную тэму; партрэт Аляксея Максімавіча Горкага. Яе выдатная работа—красачна арнаментыраваны ручнік—была прадстаўлена на Нью-Йорк-скай выстаўцы. На конкурсе ў Маскве экспаніраваўся ручнік, вышыты Ступінай. У афармленні ручніка паказан герб Беларускай рэспублікі, акаймлены прыгожым, красачным арнаментом.

Прадстаўнікі беларускай дэлегацыі на сусветнай канферэнцыі моладзі ў Лондане былі апрануты ў касцюмы, вышытыя Ступінай. З усіх нацыянальных касцюмаў яны выдзяляліся сваёй прыгожасцю і майстэрствам вышыўкі.

Майстар эксперыментальнай лабараторыі А. Тра-
ле за работай над абрусам для прадстаячага
Усебеларускага конкурса мастацкіх вырабаў пра-
мысловай кааперацыі.

Галіна Андрэеўна з'яўляецца адной з тых майстраў, якія сваёй цудоўнай па тэхніцы выканання і мастацкіх сродках вышыўкай здолелі перадаць глыбокую любоў і адданасць беларускага народа таварышу Сталіну. Гэта іх залатыя рукі вышылі тэкст пісьма беларускага народа таварышу Сталіну.

Майстар А. Л. Сянкевіч вышыла абрус па матывах тканага слупкага пояса. На поўбелым ільняным палатне шырокай паласой па краях размешчаны раслінны арнамент, у цэнтры—дарожка. У аснову арнамента ўзяты мак і васілёк. Кветкі ў чырвона-ружовых та-

нах размешчаны на залатым фоне. Абрус вышит камбінаваным чынам—крыжам і гладзю.

Мастацка-эксперыментальная лабараторыя яднае пакуль невялікую групу майстраў вышыўкі. А колькі іх—выдатных вышывальшчыц, уладаючых тонкім мастацкім густам, высокай тэхнікай вышыўкі, у гарадах і сёлах Беларусі!

Вышыўка, як адна з яркіх праяў самабытнага народнага таленту, з даўніх часоў з'яўляецца бліскучым выражэннем мастацкага даравання народа.

Вышыўка стала любімым упрыгожаннем быту. У самых рознастайных варыянтах, та-нах і формах яе можна сустрэць на адзенні, ручніках, фартухах, падзорах, накамодніках і іншых прадметах хатняга ўжытку.

Вышыўка, як мастацтва і рамяство, у ліку многіх відаў народнай творчасці, найбольш шырока бытуе ў Беларусі. Па сваёй мастацкай выразнасці, рознастайнасці форм і ўзораў, па сваёй найтанчэйшай, вякамі выпрацаванай тэхніцы беларуская вышыўка можа параўнацца з валагодскімі карункамі. Як і валагодскія карункі, беларуская вышыўка шырока вядома. Многа раз ёю любаваліся масквічы на ўсесаюзных выстаўках і конкурсах, многія рэчы бытавога характару, аформленыя беларускімі вышывальшчыцамі, былі прадстаўлены заганіцай.

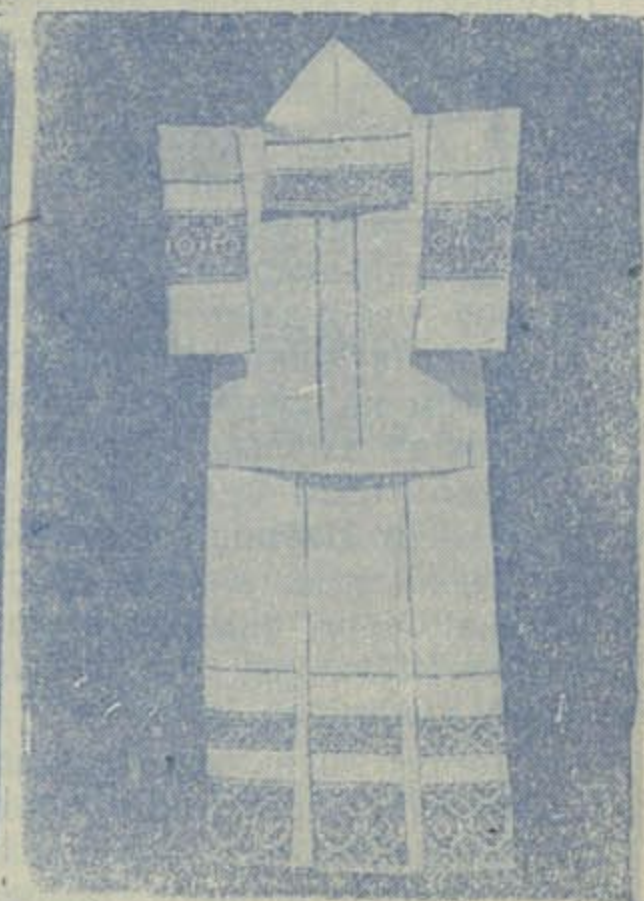
У далейшым творчым развіцці вышывальшчыцы арцелей прамысловых кааперацый, майстэрняў і асабліва надомніцы і аматары павінны атрымліваць сталае метадычнае кіраўніцтва, кваліфікаваную кансультацыю. У гэтай справе вялікую дапамогу могуць ім аказаць Дамы народнай творчасці. Іменна яны закліканы рухаць і развіваць самабытныя таленты, якімі прырода так шчодро ўзнагароджвае наш народ.

Нацыянальны беларускі ручнік, выкананы майстрамі Макарэвіч і Азарко.

Нацыянальная мужчынская кашуля, вышытая Надзеждай Шаламенцавай.

Сукенка для дзяўчынкі, вышытая Надзеждай Тарасёнак.
Фото І. Рабіновіча.

Паўлінка

Е. САДОЎСКІ

(Апавяданне)

Малюнкi С. Раманава

1939 год. Залатой верасеньскай раніцай Паўлінка пайшла да ракі прыгледзець за невадамі, расстаўленымі яшчэ з вечара. Паўлінка любіла ранішняю цішыню, калі, здаецца, усё акамянела, калі на Нёмане люстраная гладзь. «Усё спіць» — падумала Паўлінка і прысела на перавернутую лодку. У такія хвіліны і думкі бывалі незвычайныя, крылатыя. Застыўшы, нібы зачараваны, Нёман вабіў Паўлінку ў сваю далечыню. Не адрываючы вачэй, глядзела яна на ўсход, туды, дзе Нёман браў свае вытокі, дзе было жыццё вольнае, шчаслівае, вялікае...

Паўлінка чула многа расказаў ад старога рыбака Паўла Цімафеевіча аб жыцці за гарызонтам, за лесам, адкуль раніцай паднімаецца яркае сонца, і часта ў марах уносілася на савецкую зямлю.

Так было і сёння. Доўга сядзела яна задумаўшыся і любуючыся Нёманам. Раптам яе здзівіў незвычайны шум. У першыя хвіліны яна не зразумела ў чым справа і разгублена аглянулася па баках.

— Што-б гэта шумела? Машыны? Але дзе-ж яны і хто так рана будзе ехаць па непраезных дарогах?

Паўлінка міжвольна падняла галаву і ўбачыла над сабой стаю самалётаў. На іх крылах яна ўбачыла чырвоныя звызды. Ад хвалявання ў дзяўчыны захапіла дыханне.

Самалёты тройкамі ляцелі на Захад... З-за лесу выплывалі ўсё новыя і новыя стаі. Паўлінка, не адрываючы вачэй, сачыла за імі.

«Трэба разбудзіць Паўла Цімафеевіча», — падумала Паўлінка і сабралася бегчы дадому, але раптам на супроцьлеглым беразе паказаліся нейкія дзіўныя здані. У адзін момант яны ўжо былі ў вадзе і пакідалі за сабой толькі след. Паўлінка нават не паспела апамятацца, як адна з машын, спрытна ўзабраўшыся на бераг, спынілася ля яе. З машыны на траву саскочыў шырокаплечы ваенны, у дзіўнай шапцы са звяздой.

— Добры дзень, красуня, вы нам дарогу на мястэчка Мір не пакажаце?

Паўлінцы ўсё гэта здавалася сном. Яна не магла адарваць сваіх шырока адкрытых і здзіўленых вачэй ад чырвонай звязды. Танкіст зразумеў рыбацкую і, працягнуўшы ёй руку, сказаў:

— Ігнась Міхалёк, з-пад Барысава. Будзем знаёмы. Свабоду сюды вязем. Зачакаліся?

У Паўлінкі нястрымна застукала сэрца, шчокі зачырванелі. Хоча сказаць і не можа. Дзякуй, Павел Цімафеевіч выручыў, прыбег на шум, убачыў савецкага танкіста і кінуўся абдымаць.

— Паўлінка, бяжы малака прынясі, ды хутчэй... Родныя мае, любя! Дваццаць год чакаў. Думаў, не дачакаюся, так і памру не ўбачыўшы вас, — усхвалявана гаварыў стары рыбак.

Распытаўшы дарогу на Мір, зрабіўшы патрэбныя паметкі на карце і падзякаваўшы рыбака, танкіст улез у машыну, і яна рванулася ўперад. За першым танкам крануліся астатнія і, калі Паўлінка вярнулася назад з двума поўнымі гладышамі малака, апрача Паўла Цімафеевіча нікога не было.

— Спазнілася, — з гараччу вымавіла дзяўчына.

Але ў гэты час з-за ўзгорку паказалася яшчэ адна машына. Ля берага яна спынілася, і Павел Цімафеевіч, абярнуўшыся, зрабіў Паўлінцы знак ісці за ім. З машыны выйшлі двое ваенных і пачалі аглядаць гусеніцы. Павел Цімафеевіч, падышоўшы бліжэй, зняў шапку і прывітаўся. Ваенныя ветліва адказалі.

— Баця, далёка да Міра? — запытаўся адзін з іх.

— Не, мілы, кілометраў восемнаццаць — дваццаць.

— А нашы тут праязджалі?

— О, многа праязджала.

— І даўно?

— Ды не, толькі.

— Добрая дарога? — запытаў другі.

— Добрая, мае мілыя. Вось дзяўчына вам малака прынесла. Танкісты ўсталі і, як па камандзе, пакланіліся Паўлінцы.

— Дзякую, дзяўчына, — сказалі ў адзін голас танкісты, узяўшы з яе рук гладышы.

— А малако якое! Эх, і малако! — весела ўсклікнуў адзін з іх.

Другі з кучаравымі валасамі працягнуў Паўлінцы некалькі кніжак. Павел Цімафеевіч усміхнуўся.

Паўлінка дрыжачымі рукамі ўзяла кніжкі і, адкрыўшы першую старонку, убачыла парт-

рэт чалавека з ласкавымі, добрымі вачыма. Кучаравы паглядзеў на дзяўчынку:

— Ведаеце хто гэта?

Паўлінка спачатку прачытала, а потым сказала ўслых—Сталін.

— Чула аб ім многа, але партрэт бачу ў першы раз.

Танкісты выпілі малако, падзякавалі. Узнімаючы лёгкі дарожны пыл, машына схавалася за паваротам, а Павел Цімафеевіч і Паўлінка, як зачараваныя, прадаўжалі глядзець на партрэт чалавека з ласкавымі вачыма, адчуваючы вялікую, цёплую радасць...

Спрытны танк ужо даўно схавалася за гарызонтам, а перад Паўлінкай усё яшчэ стаяў зданню кучаравы юнак у камандзёрскай форме.

— Што, Паўлінка, задумалася?

Паўлінка сарамліва апусціла вочы і, нічога не адказаўшы, пайшла к Нёману. Потым яе пацягнула ў лес. Выбраўшы ўтульнае месца, паблізу ад лясной дарогі, дзяўчына раскрыла заветную кніжку і, яшчэ раз узглянуўшы на партрэт Сталіна, пачала чытаць.

Паўлінка па-ранейшаму рыбачыла, па-майстэрску закідаючы ў срэбна-чысты Нёман павуціну шырокага невада. У вольны час яна ўжо больш не сумавала, а праседжвала за кніжкамі. На дзевяты або дзесяты дзень пасля той памятнай верасеньскай раніцы Паўлінка разам з Паўлам Цімафеевічам пайшла ў бліжэйшае сяло за пакупкамі і на самай ваколіцы, каля дома з чырвонымі сцягамі і вывескай «Часовае кіраўніцтва», сустрэла кучаравога камандзіра. Паўлінка і не заўважыла-б яго, але Павел Цімафеевіч ціхенька тузануў яе за руку:

— Паўлінка, бачыш?

— Што, Павел Цімафеевіч?

— Вунь той камандзір, што кніжку Сталіна табе даў.

Паўлінка міжвольна пачырванела.

У гэты час і сам кучаравы ўжо заўважыў іх. Падышоў і моцна паціснуў руку спачатку Паўлінцы, а потым Паўлу Цімафеевічу:

— Я ўсё збіраўся да вас на Нёман, бо сам—адчайны рыбалоў, ды і нядзіўна, дзяцінства-ж маё прайшло ля Дняпра, за Оршай. Выбачайце, я вось гавару, гавару, а галоўнага-ж і не сказаў. Дазвольце прадставіцца: Канстанцін Цімафеевіч Зямной, у некаторым родзе цёзка Паўлу Цімафеевічу. У вёсцы звалі папросту—Кастусём. Паўлінка ўсміхнулася.

— Чаго-ж мы стаім. Зойдзем у Часовае кіраўніцтва,—прапанаваў Зямной.—Я вас са сваім таварышам пазнаёмлю, ён там старшынёй, а мяне да яго ў дапамогу прыслалі.

— Дзякую, Канстанцін Цімафеевіч,—сказаў рыбак. Нам ужо дадому пара, а вас міласці просім у госці. Разам і невадок закінем, а не то на вудачку рыбку возьмем, праўда, Паўлінка?

— Праўда, праўда,—горача вымавіла дзяўчына.—Прыязджайце, не адкладаючы, заўтра-ж. І кніжак прывязіце. Я ўжо тыя, што вы мне далі, прачытала.

Зямной казырнуў, падзякаваў за запрашэнне і абяцаў прыехаць.

Прыехаў ён на наступны дзень, і перш за ўсё паклаў на стол пакунак з кніжкамі.

Вось я вам, Паўлінка, новых кніжак дастаў.

— Дзякую, Канстанцін Цімафеевіч, я нават не ведаю як вас і аддзякаваць.

— А я ведаю.

— Як?

— Вазьміце мяне з сабою на рыбную лоўлю.

— І толькі.

— Так.

Позна вечарам утраіх яны вярнуліся ажыўленыя, радасныя ад незвычайнага ўлову. Кучаравы ішоў першым і нёс у руках два вядры, да краёў поўныя серабрыстай рыбы.

— Ну і юшку мы зараз зварым,—гаварыў Павел Цімафеевіч, ледзь паспяваючы за камандзірам і Паўлінкай.—Нёманскую! Клянуся, што сам Радзівіл такой не еў.

За вячэрай кучаравы многа расказваў аб жыцці ў Савецкім Саюзе. Паўлінка слухала, не спускаючы вачэй; расказ камандзіра ёй здаваўся цудоўнай казкай. Шчокі ад хвалявання гарэлі, і яна баялася прапусціць хоцьбы адно слова.

— І вучыцца кожны можа? — не вытрымаўшы спытала Паўлінка.

— Зразумела кожны, дарагая Паўлінка! Толькі-б жаданне было.

Пры гэтых словах Паўлінка запляскала ў далоні:

— Паеду, абавязкова паеду вучыцца! Ах, як добра! І твар яе загарэўся ад шчасця...

Праз некаторы час быстраходны фордзік Канстанціна Цімафеевіча зноў спыніўся каля доміка рыбака. Паўлінка, наспех накінуўшы хустку, выбегла насустрач.

— Добры дзень, Канстанцін Цімафеевіч, я ўжо вас зачала. Калі-ж абяцанне споўніце—у Мінск мяне возьмеце?

— Добры дзень, добры дзень Паўлінка. Значыць, вучыцца хочаце?

— Вельмі.

— Ну, калі так, дык і ў Мінск можна, але толькі спачатку трэба падрыхтавацца.

— Я згодна.

— Тады заўтра-ж я вас у Мір адвяду на падрыхтоўчыя курсы. Добра?!

— Дзякую, Канстанцін Цімафеевіч, вы такі добры.

1946 год... Павел Цімафеевіч доўга блукаў па гораду і ўжо не раз садзіўся перадыхнуць, пакуль, урэшце, ад адной мілавіднай дзяўчыны не даведаўся толкам, дзе займаюцца студэнты першага курса універсітэта...

Калі ён падышоў да універсітэта, было ўжо каля чатырох гадзін. Насустрач яму, спяшаючыся, ішлі хлопцы і дзяўчаты. Падхоплены жывым патокам, рыбак у першую хвіліну разгубіўся, але потым пачаў пільна ўглядацца ў твар праходзіўшых міма яго, стараючыся ў адной з дзяўчын пазнаць Паўлінку, якую ён не бачыў з 1939 года.

Яе ён, як і раней, уяўляў у саматканай світцы і проста хустцы, з-пад якой выбіваюцца дзве густыя цудоўныя касы.

Паступова патак студэнтаў схлынуў, плошча каля універсітэта апусцела, а Паўлінкі ўсё не было. Павел Цімафеевіч разгублена азірнуўся вакол, пастаяў крыху і павольна пайшоў да будынка універсітэта.

ЛЯ пад'езда ён спыніўся, не ведаючы ў якія дзверы ісці—іх перад вачыма было тры.

Наўгад пайшоў у сярэднія. У доўгім калідоры, куды папаў ён, было светла. Увагу Паўла Цімафеевіча прыцягнуў чалавечы шкілет і, загледзеўшыся, ён на час нават забыўся чаго прышоў. І раптам нехта кінуўся яму на шыю:

— Павел Цімафеевіч, родненькі, а я вас адразу пазнала, па шапцы пазнала! Гляджу, што за зайчая шапка ў чалавека. Дай падыйду бліжэй, а гэта мой Павел Цімафеевіч! Родненькі, добры,—ззяючы ад шчасця, гаварыла Паўлінка, усё яшчэ не верачы, што перад ёю яе стары друг з Нёмана. Павел Цімафеевіч нават адступіў на крок, каб яе лепш разгледзець.

— А я цябе, егаза, па косах пазнаў-бы. Здаецца, як запляла там у маёй хаце, так і не расплётала,—жартаўліва сказаў стары. Зусім забылася пра нас. Чаго-ж ты летам не прыехала, хоць разам невад у Нёман закінуць. Няўжо не цягне...

— Цягне, Павел Цімафеевіч. Вельмі цягне. Вось, калі вас або Нёман у сне бачу, ах, як рада бываю!

— Або гаспадара свайго пана Міхая з худым сынам,—жартаўліва дадаў рыбак.

— Ну іх, каты!

— Тады Канстанціна Цімафеевіча,—не ўнімаўся стары.

— А ён тут, мой Косцік.

— Як гэта тут?—у недаўменні запытаў рыбак.

— Скончыў ваяваць і прыехаў да мяне. Ён у мяне герой, толькі вось левая рука пака-

лечана. Ну, чаго-ж мы стаім, Павел Цімафеевіч, пойдзем да мяне. Тут недалёка. Дайце, родненькі, я вас пад руку вазьму.

— Ах, егаза, што задумала, ды мяне-ж старога засмяюць.

— Я вас як бацьку роднага, Павел Цімафеевіч,—пяшчотна сказала Паўлінка і ўзяла старога пад руку.

— Гляджу я на цябе і радуюся,—прагаварыў рыбак, стараючыся ісці ў нагу з дзяўчынай.—Нічым не змянілася наша Паўлінка, хоць вазьмі і скажы ёй:—Паўлінка, вышэй невад бяры, Паўлінка, вышэй кажу, хто яго, як скамечаную анучу закідае.

Паўлінка ўсміхнулася.

— Памятаю, памятаю, Павел Цімафеевіч, ніяк я не магла спачатку правільна невад закідаць. Ён у мяне з непрывычкі ўсё моршчыўся. А вы думаеце, Павел Цімафеевіч, я нашу рэчку цудоўную забыла. Ні на адну хвіліну. Вось скончу універсітэт і вярнуся ў свае родныя месцы.

Рыбак з горадасцю глядзеў на Паўлінку.

— Памятаеце, як вы мяне, дурную, з рэчкі цягнулі, кніжку ў мяне худы бес—сын пана Міхая вырваў, а я—у рэчку. Эх, трэба было спачатку яго д'ябла прыдушыць.

— Скончылася іх улада! І пры немцах худы прыязджаў, зноў гаспадарыць уздумаў.

— Няўжо прыязджаў?

— Прыехаў, ды не выехаў!

— Як гэта так, Павел Цімафеевіч?

— А мы яго па-партызанску, з камендантам разам на юшку запрасілі на Нёман, а потым з абрыву абодвух...

— Дык вось вы які, Павел Цімафеевіч.

— Ніякі я, дачушка,—самы звычайны.

— А я да вас на Нёман вярнуся абавязкова.

— Як, рыбацыць, ці што?

— Не, Павел Цімафеевіч, у Чэбукі настаўнічаць.

Павел Цімафеевіч нават спыніўся і пагледзеў на дзяўчыну. Вочы яе гарэлі, шчокі пачырванелі ад хадзьбы, і ўся яна была такая ўрачыстая.

— Гэта ты справу гаворыш, дачушка.

— Вы ведаеце, Павел Цімафеевіч, я так думала: многа ў нас у Чэбуках Паўлінак, усім ім савецкая ўлада ў жыццё дарогу адкрыла. Вярнуся ў роднае сяло, няхай убачаць, чаго пры савецкай уладзе дабілася простая батрачка.

— Чаго-ж, чакаем цябе, Паўлінка. А па нядзелях—на Нёман. Даўненька я з табой невад не закідваў. Або можа ўчыцельцы—непрыстойна.

— Што вы, Павел Цімафеевіч. Мы ўтраіх закідаць будзем. Кастусь таксама прыедзе. Памятаеце, як тады.

— Памятаю, Паўлінка...

Некаторы час яны ішлі моўчкі. Недзе зусім блізка загуў пяцігадзінны гудок, і песня яго здалася Паўлінцы заклікам у вялікае жыццё.

Чалавека заўсёды цікавіла пытанне—як узнік свет, усе нябесныя свяцілы, а разам з імі і зямля; ці заўсёды яна была такой, якой мы бачым яе цяпер.

Навука кажа—назірай неба, і яно раскажа многа цікавага з гісторыі зямлі. Але простым вокам нямнога ўбачыш: неба ўсеяна зоркамі—вялікімі і малымі, яркімі і цьмянымі, і толькі ўсяго. Вучоныя-ж карыстаюцца цудоўным інструментам—тэлескопам (падзорная труба). Скрозь яго шкло далёкія прадметы здаюцца блізкімі. А зоркі-ж аддалены ад нас на многа мільёнаў кілометраў. лепшыя з сучасных тэлескопаў нібы падсоўваюць іх да нас, павялічваюць, дазваляюць добра разгледзець. Апрача таго, яны дапамагаюць нам убачыць на небе тое, што простым вокам ніколі-б не ўбачыў.

Накіруем тэлескоп на сузор'е, якому дана назва па імені аднаго казачнага героя старажытных грэкаў Орыон. Сярод зорак Орыона мы заўважым лёгкае блісклівае воблачка. Павярнуўшы падзорную трубу ў другі бок, можна ўбачыць сузор'е Ліры, якое складаецца з некалькіх дзесяткаў зорак, бачных простым вокам. Сярод іх адна гарыць асабліва ярка. У гэтым-жа сузор'і можна бачыць пляму, якая падобна на туман. Такіх туманых плям на небе многа.

Для таго, каб атрымаць адказ на пытанне—што прадстаўляюць з сябе гэтыя плямы, спынімся на некалькіх звычайных з'явах.

Усім вядома, што калі ваду моцна нагрываць, дык найдрабнейшыя частачкі яе аддзяння цеплыні разыходзяцца, і вада ператвараецца ў пар. Калі-ж гэты пар сабраць і даць яму астыць,—частачкі яго зблізяцца і зноў будзе вада.

Калі ваду ахаладзіць мацней, дык яна зацвярдзее, ператворыцца ў лёд. Гэта-ж можна прарабіць і з такімі цвёрдымі цэламі, як волава, свінец, цынк, серабро і інш.

Цынк пры нагрыванні расплаўляецца. Частачкі яго пад уплывам высокай тэмпературы рассунуцца, стануць больш рухавымі, і цынк прайдзё з цвёрдага стану ў вадкі. Калі-ж давесці тэмпературу вышэй 900°, то можна выклікаць кіпенне цынка, што ператворыць яго ў пар, які, як указана вышэй, можна зноў перавесці ў вадкі і цвёрды стан.

Такім-жа чынам можна пераўтвараць не толькі розныя металы, але і ўсялякія мінералы руды, горныя пароды.

Бачныя на зямлі туманы і воблакі складаюцца з пароў вады. Многія-ж туманныя плямы, якія знаходзяцца сярод зорак, складаюцца з газаў і награваных пароў розных металаў. Калі прыгледзецца да зорак, то можна заўважыць, што колер іх неаднолькавы. Ад адных зыходзіць белае святло, ад другіх—залаціста-жоўтае, ад трэціх—чырвонае. Чым тлумачыцца такая розніца? Зоркі складаюцца з такога-ж матэрыялу, як і туманнасці, але толькі ступень награвання ў розных зорках неаднолькавая.

У «белых» зорках матэрыял гэты раскален мацней, у «жоўтых»—слабей, а ў «чырвоных»—яшчэ слабей.

Усе добра ведаюць, што нагрываемы ў кузні кавалак жалеза спачатку чырванее, потым жаўцее і ўрэшце даводзіцца да белага калення.

Сярод гэтых зорак ярчэй за ўсіх свеціць самая блізкая да нас зорка—сонца. Па велічыні сонца—не самая вялікая зорка. Ёсць зоркі большыя за сонца, але яно здаецца нам большым у параўнанні з другімі зоркамі таму, што яно знаходзіцца бліжэй да нас. Вучоныя вылічылі, што трэба скатаць адзін мільён і трыста тысяч такіх шароў, як зямля, каб атрымаўся шар такой велічыні, як сонца. Але яно здаецца нам не больш электрычнага ліхтара таму, што нас аддзяляе адлегласць амаль у 150 мільёнаў кілометраў. Самалёт, які пра-

лятае 230 кілометраў у гадзіну, папаў-бы з зямлі на сонца больш чым праз 70 год.

Тэмпература сонца вельмі і вельмі высокая; яна вылічваецца тысячамі градусаў. Калі-б зямны шар упаў на сонца, то ён растаяў-бы і ператварыўся ў пар.

Сонца складаецца з вадарода, кісларода, жалеза, магнія, натрыя, крэмнія і інш. З такога-ж металу складаецца і зямны шар, але на сонцы гэтыя металы знаходзяцца ў выглядзе раскаленых разрэджаных пароў, г. зн. у стане менш шчыльным, чым зямля. Па аб'ёму сонца ў мільён трыста разоў большае за зямлю, а па вазе—толькі ў 334 тысячы разоў цяжэй за яе, таму што раскаленыя разрэджаныя пары лягчэй, чым шчыльныя.

Калі паглядзець на луну ў поўналунне, то мы ўбачым, што яна ззяе. Але ў яе ўласнага святла няма. Луна ззяе тым святлом, якое пасылае ёй сонца. І не толькі луне дае святло сонца. Яно дае святло ўсім планетам: і Венеры, і Юпіцеру, і Сатурну, і Марсу, і Меркурыю, і Урану, і Нептуну, і Плутому, у тым ліку і нашай зямлі.

Зямля і ўсе планеты трымаюцца ля сонца, атрымліваючы ад яго святло і цяпло. Усе гэтыя планеты са сваімі спадарожнікамі рухаюцца вакол сонца. Вакол сонца рухаецца і наша зямля са сваім спадарожнікам—луной.

Вучоныя пры дапамозе асобных дакладных інструментаў даведаліся, што зоркі, сонца, планеты і іх спадарожнікі наогул складзены з аднолькавых вясчэстваў.

Сучасная навука вучыць нас, што не бог зрабіў зямлю, а ўзнікла яна, як і ўсе іншыя планеты сонечнай сістэмы, з таго-ж матэрыялу, што і сонца.

Навука так растлумачвае паходжанне сонечнай сістэмы.

У далёкім мінулым, якое налічвае мільёны мільёны год, калі не было вакол сонца планет і іх спадарожнікаў, міма сонца праходзіла зорка, у два разы большая за яго. Сілай уласцівага ўсім нябесным цэлам прыцяжэння яна выклікала на сонцы бурны прыліўны рух, нахалт тых прыліваў, якія ўтвараюцца на акіяне пад уплывам прыцяжэння луны. Але на

акіяне ў часе прыліву ўзнікаюцца набягаючыя на бераг высокія хвалі вады, а тут узнялася магутная, вышынёй ва многа тысяч кілометраў хваля з матэрыялу самога сонца. Па меры набліжэння зоркі да сонца гэтая хваля прадаўжала расці ў вышыню. Урэшце наступіў такі момант, калі зорка аказалася настолькі блізкай, што яе прыцяжэнне пераадолела прыцяжэнне сонца, верхавіна хвалі адарвалася ад сонца і накіравалася да зоркі. Адрыв верхавіны хвалі зменшыў ціск на больш нізкія часткі яе. У выніку цэлы патак вясчэства выкінуўся ад сонца да зоркі. Зорка, падшоўшы да сонца даволі блізка, прайшла міма. Па меры ўдалення зоркі прыліўное дзеянне змяншалася.

Вясчэства ўжо больш не вырывалася з сонца, а струмень, які выдзеліўся раней, утварыў другую ніць гарачага туманнага газу. З прычыны рассеивання цяпла ў халодную прастору, раскалены газ пачаў хутка астываць. Але яшчэ пры вельмі высокіх тэмпературах унутры газавых мас павінны былі ўтварыцца кроплі расплаўленых металаў і лавы, якія падалі ў напрамку да цэнтра скаплення, утвараючы літтыя ядры планет. Там, дзе маса газу была найбольш магутнай, узніклі і больш магутныя скапленні вясчэства. Тут утварыліся вялікія планеты нашай сістэмы—Юпіцер, Сатурн. Далей ад сонца ўзніклі і планеты меншых размераў—Уран і Нептун. На самым далнім канцы ўтварылася нядаўна адкрытая планета Плуто, якая значна меншая за нашу зямлю.

Такім чынам, наша зямля, як і ўсе астатнія планеты, утварылася ад сонца і пабудавана з вясчэстваў, уваходзячых у склад сонечнай атмасферы. Навука даказвае, што наша зямля ў далёкім мінулым была ў расплаўленым стане. Аб гэтым-жа сведчыць і тое, што ў глыбокіх нетрах сваіх і цяпер зямля знаходзіцца ў раскаленым стане. Чым глыбей мы будзем капаць зямлю, тым вышэй будзе тэмпература. Аб гэтым-жа сведчаць і такія з'явы прыроды, як землетрасенні, вывяржэнні вулканаў і г. д. Пасля зямля паступова ахаладжалася, і праз многа-многа год яна стала цвёрдай.

Так навука растлумачвае паходжанне зямлі.

А. ЕЗУБЧЫК

Як засцерагчыся ад захворвання брушным тыфам і дызентэрыяй

Мікробы, якія выклікаюць захворванне брушным тыфам і дызентэрыяй, пранікаюць у арганізм праз рот з ежай і вадой. Папярэдзіць забрудненне мікробамі ежы і піццывой вады—гэта значыць засцерагчы сябе ад заражэння брушным тыфам і дызентэрыяй.

Велізарная колькасць гэтых мікробаў знаходзіцца ў спражненнях хворых брушным тыфам і дызентэрыяй, а таксама ў мачы брушна-тыфозных хворых. Перахварэўшыя гэтымі хваробамі людзі выдзяляюць часам мікробы і пасля выздараўлення. Такіх людзей называюць бацыланасіцелямі.

Небяспека заражэння пагражае перш за ўсё тым, хто знаходзіцца каля хворых або сустракаецца з бацыланасіцелямі, вітаецца з імі за руку, дакранаецца да іх бялізны, пасцелі, рэчаў, прадуктаў.

Але нярэдка заражаюцца брушным тыфам і дызентэрыяй тыя, хто ніколі не быў каля хворых і не сустракаўся з бацыланасіцелямі. Як гэта адбываецца? Справа ў тым, што мікробы брушнага тыфа і дызентэрыі могуць доўга заставацца жывымі ў глебе, у вадзе, на рэчах і харчовых прадуктах, забруджаных выдзяленнямі хворага або бацыланасіцелем. Часам гэтыя мікробы пападаюць у калодзеж, у сажалку, у раку, з якіх бяруць ваду для піцця. У такіх выпадках узнікаюць масавыя захворванні сярод тых, хто карыстаецца заражанай крыніцай водазабеспячання і п'е сырую ваду. Бываюць выпадкі заражэння ад сырога малака, ад гародніны.

Вялікую ролю ў распаўсюджванні брушнага тыфа і дызентэрыі адыгрываюць мухі. З адкідаў і нечыстот яны

часта пералятаюць на харчовыя прадукты, на пасуду.

Каб засцерагчы сябе ад захворвання брушным тыфам і дызентэрыяй, неабходна захоўваць наступныя асноўныя гігіенічныя правілы:

Добра мыйце рукі перад ядой і пасля наведання прыбіральні. Бруднымі рукамі лёгка занесці мікробы на ежу, на пасуду, у рот. Брудныя рукі—адна з найбольш частых прычын заражэння брушным тыфам і дызентэрыяй.

Не піце сырой вадой і сырога малака, калі няма поўнай упэўненасці ў тым, што яны не заражаны мікробамі.

Добра ачышчайце, або абмывайце кіпячонай вадой сырую гародніну або фрукты.

Сачыце за чыстатой пры прыгатаванні і захоўванні ежы. Трымайце прадукты і пасуду ў шафе або прыкрывайце іх. Захоўвайце чыстату ў грамадскіх сталовых і прадуктовых магазінах.

Знішчайце мух пры дапамозе ліпкай паперы, мухамораў і г. д. Завешвайце адкрытыя вокны і форткі марляй або павесце паперу, нарэзаную палоскамі, каб перашкодзіць мухам залетаць у пакой.

Падтрымлівайце чыстату ў пакоі, хутка прыбірайце пасля яды рэшткі ежы і брудную пасуду. Смецце і адкіды трымайце ў закрытых ведрах або скрынях.

Арганізуйце ачыстку двароў і вуліц ад смецця і нечыстот! Сухое смецце можна спаліць, а гніючыя адкіды і нечыстоты лепш за ўсё вывезці за межы населенага пункта, на поле або ў агарод і там неадкладна заараць. Можна закапаць нечыстоты на месцы, але не бліжэй 10 метраў ад жылых будынкаў і не бліжэй 20 метраў ад калодзежаў. Аб тым, дзе

і як закапваць адкіды і нечыстоты, неабходна параіцца з урачом або фельчарам.

Падтрымлівайце чыстату ў двары, не забрудняйце яго адкідамі і нечыстотамі. Не дапускайце перапаўнення смеццевых ям; ямы павінны мець шчыльныя сценкі і закрывацца крышкай, каб мухі не маглі адкладваць у іх яйкі. Падтрымлівайце чыстату ў прыбіральні, трымайце дзверы ў яе зачыненымі, каб туды менш залетала мух.

Ахоўвайце ад забруднення калодзежы і іншыя крыніцы водазабеспячання. Трэба сачыць за чыстатой і спраўнасцю калодзежаў, зрабіць да кожнага калодзежа навес і крышку, павесіць ведро і сачыць за правільным карыстаннем калодзежам.

Не дазваляйце нікому браць ваду з калодзежа сваім ведром. Не забрудняйце глебу каля калодзежа, не дазваляйце ля калодзежа мыць бялізну, звальваць адкіды і нечыстоты.

Аб усякім захворванні, якое суправаджаецца павышанай тэмпературай або паносам, неадкладна паведамляйце ўрачу. Калі ўрач знойдзе патрэбным адправіць хворага ў больніцу, як мага хутчэй зрабіце гэта.

З мэтай папярэджання захворвання, робяць прывіўкі супроць брушнага тыфа і дызентэрыі.

Зрабіце сабе прывіўкі па назначэнню ўрача.

Мы пералічылі важнейшыя меры папярэджання заразных кішэчных хвароб. Захоўваючы іх, мы засцеражэм сябе ад заражэння брушным тыфам і дызентэрыяй і не дапусцім развіцця эпідэміі.

Цэнтральны інстытут санітарнай асветы Міністэрства аховы здароўя СССР.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Карла Маркса, будынак ЦК КП(б) Беларусі. Тэл.—Кам. ЦК КП(б)Б — 1—42. Заказ № 272. Друк. арк. 4 1/2. Здана ў набор 22/VII 1946 г. Падпісана да друку 21/VIII 1946 г.

1. Сукенка з гладкай баваўнянай тканіны. Адрасная. Аддзелка манжэта і каўняра. Матэрыялу 3 метры.

2. Сукенка з шоўку. Камбінаваная,

з гладкай і набіўной матэры, з шырокім драпіраваным паясом. Матэры 3 метры.

3. Сукенка з баваўнянай тканіны або

шоўку. Адрасная. Аддзелка ўрэзанымі кішэнямі з клетчатай тканіны або вышыўка клеткай. Матэры 3 метры.